

กรอบแนวคิดและทฤษฎีในการอ้างอิงและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องปัญหาพฤติกรรมกรรมการออกเสียงเลือกตั้งในระบบการเมืองไทย ได้
ดำเนินการวิจัยภายใต้ แนวคิด ทฤษฎี ข้อเท็จจริง และข้อค้นพบที่ได้ศึกษาร่วมกันมาในอดีต
จะได้กล่าวถึงทฤษฎีการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ เลสเตอร์ มิลเบรธ (Lester
W. Milbrath) ทฤษฎีวัฒนธรรมทางการเมืองของไทย แนวความคิดเกี่ยวกับการเลือกตั้ง
ความหมายการเลือกตั้ง องค์ประกอบสำคัญของการเลือกตั้งพฤติกรรมกรรมการลงคะแนนเสียง
เลือกตั้ง ความหมายของพฤติกรรมทางการเมือง แนวทางการศึกษาพฤติกรรมกรรมการลงคะแนนเสียง
เลือกตั้ง ทฤษฎีของการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ทฤษฎีปัจจัยตัวกำหนด (Deterministic
Theories) ทฤษฎีความสำนึกเชิงเหตุผล (Consciously Rational) และทฤษฎีระบบ (Systems Theories) การใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง
ผลกระทบต่อการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง วิธีการรณรงค์หาเสียง ข้อกำหนดกฎหมาย
ในการรณรงค์หาเสียง การเลือกตั้ง ครั้งที่ 1-15

2.1 ทฤษฎีการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Participation) ความหมายกว้างๆ
คือกิจกรรมของประชาชนทุกระดับของระบบการเมือง เช่น ผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเข้ามามี
ส่วนร่วมทางการเมืองโดยการลงคะแนนเสียงและกิจกรรมโดยสมัครใจของบุคคลแต่ละบุคคล
ในกิจกรรมทางการเมืองในรูปแบบที่ต่าง ๆ กัน

เลสเตอร์ ดับบลิว มิลเบรธ¹ Lester W. Milbrath¹ กล่าวว่า การที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับสูงไม่ใช่สิ่งชี้ให้เห็นถึงความสำเร็จของประชาธิปไตย เพราะว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองจะต้องตั้งอยู่บนเหตุผลของประชาธิปไตย ซึ่งหมายถึงว่าประชาชนจะต้องตัดสินใจมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีเหตุผล

ความสัมพันธ์ระหว่างหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนกับกระบวนการเรียนรู้ทางการเมือง หลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น มีจุดมุ่งหมายสำคัญอยู่ที่ประชาชน โดยเน้นถึงความสำคัญของที่มาของอำนาจว่า ได้มาจากประชาชนอันหมายถึงผู้ปกครองที่จะใช้อำนาจการปกครองต้องได้รับความยินยอมจากประชาชน เท่ากับอำนาจการปกครองนั้นเป็นของประชาชนและการปกครองนั้น จำเป็นต้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ดังนั้นประชาชนต้องคอยควบคุมดูแลการใช้อำนาจในการปกครอง ซึ่งเดิมประชาชนทุกคนดูแลควบคุมโดยตรง แต่ปัจจุบันเนื่องจากจำนวนประชาชนมีมากขึ้น จึงจำเป็นต้องมีการเลือกตัวแทนคอยดูแลควบคุมการใช้อำนาจปกครองของผู้ปกครอง และดูแลผลประโยชน์ของประชาชน ทั้งนี้ก็เพื่อประโยชน์ทั้งปวง จะต้องตกอยู่กับประชาชน

จากหลักการสำคัญดังกล่าววิเคราะห์ได้ว่า การปกครองระบอบประชาธิปไตยต้องได้รับความชอบธรรมแห่งอำนาจในการปกครองจากการยอมรับของประชาชน ดังนั้นการมีส่วนร่วมในทางการเมืองของประชาชนจึงเป็นบทบาทหนึ่งที่สำคัญในการปกครองระบอบประชาธิปไตย เพราะเป็นเครื่องมือนำแสดงออกถึงการยอมรับในอำนาจการปกครองที่มีความชอบธรรม

การแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงของประชาชนก็คือ การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเพื่อคัดเลือกตัวแทน (representation) ซึ่งการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผู้แทนราษฎรถือเป็นหัวใจของระบอบประชาธิปไตย

¹Lester W. Milbrath, Political Participation : How and Why do People Get Involved in Politics (Chicago: Rand McNally & Company, 1965), P. 153.

ขั้นตอนในการตัดสินใจของประชาชนที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่
เลส์เตอร์ สับบิว มิลเบรธ์ กล่าวว่า โดยทั่วไปจะมีการตัดสินใจอยู่ 2 ประการ คือ

1. การตัดสินใจว่าจะมีบทบาทหรือไม่มีบทบาททางการเมือง
2. การตัดสินใจว่าเมื่อมีบทบาททางการเมืองแล้วจะมีแนวโน้มอย่างไรในการมี
บทบาททางการเมือง

เมื่อประชาชนตัดสินใจในประการแรกแล้วว่าจะมีบทบาททางการเมือง มักจะสัมพันธ์
ต่อมาถึงการตัดสินใจประการที่ 2 ต่อไปว่าจะมีบทบาททางการเมืองอย่างไรด้วย เช่นเดียวกัน
ในการเลือกตั้งทางการเมืองประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะตัดสินใจว่าตนจะไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือ
จะไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง และเมื่อได้ตัดสินใจว่าไปใช้สิทธิเลือกตั้งแล้ว จะตัดสินใจว่าจะออกเสียง
เลือกตั้งให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดด้วย

นอกจากนี้ความสำเร็จของการปกครองแบบประชาธิปไตยต้องอาศัยวัฒนธรรมทาง
การเมืองแบบประชาธิปไตยด้วย สำหรับองค์ประกอบหรือปัจจัยหลักของการมีวัฒนธรรมทาง
การเมืองแบบประชาธิปไตยก็คือ²

1. มีจิตใจสำนึบลำดับหลักการปกครองแบบประชาธิปไตย
2. มีความเชื่อและยึดมั่นในคุณค่าและศักดิ์ศรีของบุคคล เคารพสิทธิเสรีภาพของบุคคล
มีความอดกลั้นต่อความหลากหลายในพฤติกรรมของผู้อื่น
3. เคารพในกติกาการปกครองแบบประชาธิปไตย ใช้วิธีตัดสินปัญหาด้วยเสียง
ข้างมาก โดยให้ความคุ้มครองสิทธิของฝ่ายที่มีเสียงข้างน้อย
4. สนใจในการเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองการปกครอง ติดตาม
ข่าวสารบ้านเมือง
5. มีความสำนึกในหน้าที่ มีความเชื่อมั่นในตนเอง

² สันใจ อูรายละเอียต กินพันธุ์ นาคะตะ, "ประชาธิปไตย: ความหมายปัจจัยเชื้ออำนาจ
และการสร้างจิตใจ," วารสารธรรมศาสตร์, 3 (กุมภาพันธ์, 2517), หน้า 8-21.

6. มองโลกในแง่ดี มีความไว้วางใจผู้อื่น มีความเชื่อมั่นในตัวเจ้าหน้าที่หรือ
สถาบันของทางราชการ

7. รู้จักวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผลและในทางสร้างสรรค์

8. ต้องไม่ฝืดเคืองเป็นเผด็จการ ซึ่งการฝืดเคืองแบบเผด็จการก็ได้แก่ การมอบ
ความรับผิดชอบทุกสิ่งทุกอย่างไว้ที่ผู้นำ การใช้อำนาจเด็ดขาด การอ่อนน้อมยอมจำนนต่อผู้มี
อำนาจ การนิยมระบบเจ้าขุนมูลนาย การไม่ยอมรับความเลื่อมภาคของบุคคล การยึดมั่นใน
ค่านิยมแบบดั้งเดิม เหล่านี้เป็นต้น

การมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยนั้นเป็นผลสืบเนื่องมาจากการได้รับ
กระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ จากการมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น และจากการมี
ประสบการณ์เรียนรู้กล่อมเกลாதองการเมือง (political socialization) ซึ่งสถาบัน
ที่สำคัญ ๆ อันมีส่วนช่วยอบรมกล่อมเกลารวมวัฒนธรรมของคนเราก็ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน
สถานที่ทำงาน สื่อมวลชน และระบบการปกครองของสังคมนั้น

2.2 วัฒนธรรมทางการเมืองของไทย

วัฒนธรรมทางการเมือง หมายถึงตัวแบบ (Pattern) ของความคิด ความรู้สึก
ทัศนคติ และการกระทำของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลต่อการเมือง เช่น สัญลักษณ์ สถาบัน ผู้นำ
เหตุการณ์ทางการเมือง เป็นต้น ตัวแบบดังกล่าวนี้ เกเบรียล เอ อัลมอนต์ และ ซี บิงแฮม
พาวเวลล์ (Gabriel A. Almond, G. Bingham Powell), ชี้ว่าเกี่ยวข้องกับ 3 เรื่อง
คือ 1. ความคิด (Cognitive Orientations) 2. ความรู้สึก (Affective Orienta-
tions) และ 3. การประเมิน (Evaluative Orientations)³

³Gabriel A. Almond, "Comparative Political System.", Journal
of Politics, Vol. XVIII No. 3 (August 1956), pp. 391-409.

กล่าวโดยย่อคือ วัฒนธรรมทางการเมือง เป็นตัวแบบที่แสดงถึงความคิด ความรู้ ความเข้าใจ อีกทั้งความรู้สึกของบุคคลต่อการเมืองและความคิด ความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึกก็เป็นปัจจัยสำคัญที่บุคคลนั้นจะใช้ในการประเมินตัดสินใจ หรือแสดงความคิดเห็นตลอดจน การกระทำทางการเมืองของตน นั้นหมายความว่า วัฒนธรรมทางการเมือง เป็นมาตรฐานของ บุคคลที่ใช้ในการพิจารณาหรือการประเมินการเมืองของบุคคลนั้น

ปัจจัยที่กำหนดลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมืองของไทย

วัฒนธรรมทางการเมืองในแต่ละสังคมย่อมได้รับอิทธิพลจากภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม และการเรียนรู้โดยผ่านกระบวนการ อบรมกล่อมเกล้าทางสังคมจากชนรุ่นหนึ่ง ไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง สำหรับวัฒนธรรมทางการเมืองไทยนั้น จะแตกต่างไปจากวัฒนธรรมทางการเมืองของสังคมอื่น ๆ ซึ่งเป็นผลมาจากพื้นฐานทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมืองที่มีมาแต่ประวัติศาสตร์ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้วัฒนธรรมทางการเมืองของคนไทยมีลักษณะเฉพาะ ดังจะกล่าวในแต่ละหัวข้อ ดังนี้คือ

1. โครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองการปกครอง

ลักษณะสังคมไทยมีความคล้ายคลึงกับประเทศกำลังพัฒนา โดยทั่วไปในความหมายที่ว่า โครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองการปกครองมีลักษณะที่สัมพันธ์กันระหว่าง ส่วนที่ล้ำสมัยอันมีมาแต่ดั้งเดิมกับส่วนที่เป็นสมัยใหม่ ซึ่งรับมาจากประเทศที่พัฒนาแล้วกล่าวคือ ในทางเศรษฐกิจ สังคมไทยมีพื้นฐานดั้งเดิมที่เป็นสังคมเกษตรกรรม ประชาชนส่วนใหญ่กว่า ร้อยละ 80 อยู่ในชนบทมีการโอบอ้อมอารี เชื่อเพื่อเชื่อแม่กัน ช่วยกันทำนา "ลงแขก" เกิด ความสัมพันธ์ส่วนตัวมากกว่าความสัมพันธ์ตามหลักการ ซึ่งผิดกับสังคมอุตสาหกรรมอื่น ๆ ที่บุคคล มาสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับตามหลักการ หรือตามหน้าที่ ความสัมพันธ์แบบส่วนตัวของสังคมไทยที่กล่าว มานี้ แสดงออกมาในรูปของการช่วยเหลือเชื่อเพื่อ เชื่อแม่พรรคพวก เพื่อนฝูงกันในทางการเมือง ด้วย

ในทางการเมืองการปกครองนั้น การผูกขาดอำนาจทางการเมืองของสถาบัน พระมหากษัตริย์ เจ้านายและขุนนางในฐานะที่เป็นชนชั้นปกครอง ในขณะที่ไพร่ต้องสังกัดมูลนาย เพื่อการไต่มาซึ่งผลประโยชน์และการคุ้มครอง ตลอดจนสิทธิในทางศาลและกฎหมาย ทำให้ไพร่ ซึ่งเป็นส่วนใหญ่นับว่าใหญ่ เคยชินกับการยอมรับในอำนาจมาโดยตลอด และในทางสังคม ระบบ

ศักดิ์นาในสังคมไทยมีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดการยอมรับในความแตกต่างของคุณค่าในความเป็นมนุษย์ มีการแบ่งชั้นทางสังคมลดหลั่นตามลำดับ ดังนั้น การที่โครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองการปกครองที่มีพื้นฐานทางประวัติศาสตร์เช่นนี้ จึงมีผลทำให้ทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยมของคนไทยส่วนใหญ่มีลักษณะของการยอมรับในอำนาจบังคับที่เหนือกว่า และยอมรับความแตกต่างในฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจของบุคคล⁴

2. พุทธคำสอน บุคลิกภาพและอุปนิสัยของคนไทย

คำสอนของพุทธคำสอนามีผลต่อการกำหนดทัศนคติ ความเชื่อ และค่านิยมของคนไทยมาช้านานแล้ว หลักธรรมของพุทธคำสอนจึงเป็นที่ตั้งและยึดเหนี่ยวทางจิตใจ เมื่อเผชิญกับความทุกข์ยากหรือความไม่เป็นที่ปรารถนาในสังคมก็จะใช้หลักของพุทธคำสอนในเรื่อง "กฎแห่งกรรม" เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ โดยเชื่อว่าที่ตนต้องเป็นเช่นนี้ก็เพราะสร้างกรรมชั่วไว้ในชาติก่อน วันหน้าอาจจะดีขึ้นแล้วแต่ดวงหรือโชค นอกจากนี้ ยังมีความเชื่อในเรื่องบุญและบาป นรก และสวรรค์อีกด้วย

อิทธิพลของพุทธคำสอนในเรื่องของ "ละเว้นความชั่ว ทำแต่ความดีและทำจิตใจให้ผ่องใส" สันนิษฐานให้คนไทยทำบุญทำกุศล มีเมตตา กรุณา เพื่อชาติหน้าต่อ ๆ ไปและการหลุดพ้นซึ่งความทุกข์ ลักษณะดังกล่าวนี้จึงทำให้คนไทยไม่ต่อสู้และเรียกร้องเพื่อให้เกิดความถูกต้องและเป็นธรรม แต่จะยอมทนต่อสภาพปัญหาและความทุกข์ยากต่าง ๆ

นอกจากนี้ อิทธิพลของคำสอนพราหมณ์ที่มีอยู่ควบคู่กับพุทธคำสอนในสังคมไทย เช่นในเรื่องของผีลี้ลับ เทวดาหรือเทพเจ้าต่าง ๆ เช่น พระพรหม เป็นต้น ก็ยังมีอิทธิพลต่อการกำหนดทัศนคติ ความเชื่อ และค่านิยมของคนไทยให้หมกมุ่นอยู่ในการขบขันคำ ลกแล้วเพื่อหลีกเลี่ยงจากความทุกข์ยาก ส่วนอิทธิพลของไสยศาสตร์และโหราศาสตร์ในส่วนที่เกี่ยวกับพระเครื่องของขลัง และอิทธิพลการโคจรของดวงดาวได้ทำให้คนไทยมีความเชื่อที่งมงายและไม่มีเหตุผล⁵

⁴ ม.ร.ว. อภิน รัตพันธ์, สังคมไทยในสมัยรัตนโกสินทร์: พ.ศ. 2325-2416 (กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2518), หน้า 208.

⁵ รัตพันธ์ เข้มโมฬีวัน, "วัฒนธรรมทางการเมืองกับพัฒนาการทางการเมืองไทย" เอกสารการכוןผู้ดริษา ปัญหาพัฒนาการทางการเมืองไทย (กรุงเทพฯ: คีร์เมืองการพิมพ์, 2529), 158-160.

ดังนั้น หลักธรรมของพุทธคำสอน คำสอนพราหมณ์ ได้ยศาสตร์และโหราศาสตร์
 จึงเป็นสิ่งที่มิได้อยู่ควบคู่ไปด้วยกันในสังคมไทย" (แม้ในปัจจุบัน) คนไทยเมื่อเผชิญกับปัญหาและ
 ความทุกข์ยากก็จะโทษเหตุแห่งทุกข์ต่อภูมิผีปีศาจ วิญญาณและกรรม แต่เมื่อประสบความทุกข์ก็จะ
 สรรเสริญยกย่องคุณของพระรัตนตรัยซึ่งเป็นการเสริมสร้างพุทธคำสอน วัฒนธรรมทางการเมืองไทย
 จึงมีลักษณะที่ไม่เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่เป็นแบบของโลก (Secularization of
 Political Culture) คือเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองของคนไทยยังเป็นแบบที่ไม่มีเหตุผล
 ปิดกั้นในเรื่องโชคกลางและความเชื่ออื่น ๆ ที่มีมาแต่อดีต

ส่วนบุคลิกภาพและอุปนิสัยของคนไทยนั้น ส่วนหนึ่งได้รับอิทธิพลจากการอบรม
 สั่งสอนในระดับครอบครัวซึ่งยึดถือในระบบอาวุโส กล่าวคือ ผู้ที่มีอาวุโสสูงสุดเป็นผู้ที่สมควรได้
 รับการยกย่องมากที่สุด ผู้อาวุโสน้อยก็จะให้ความเคารพเชื่อฟัง จะขัดแย้งโต้เถียงไม่ได้ ลูกต้อง
 เคารพเชื่อฟังพ่อแม่ ราษฎรต้องเชื่อฟังผู้ปกครอง เพราะผู้ปกครองเป็นผู้กำหนดและรับผิดชอบ
 ในกิจการต่าง ๆ แทนราษฎร บุคลิกภาพและอุปนิสัยของคนไทยที่ยึดอยู่กับระบบอาวุโส คือ ความ
 สัมพันธระหว่างผู้ใหญ่กับผู้น้อย ประกอบกับหลักธรรมของพุทธคำสอนในเรื่องกฎแห่งกรรม ทำให้
 คนไทยขาดซึ่งลักษณะความเป็นตัวของตัวเอง ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นหรือคัดค้าน แม้แต่จะไม่
 เห็นด้วยก็ตาม รวมทั้งไม่ยอมรับการตกเพียงวิพากษ์วิจารณ์ ลักษณะเช่นนี้ไม่เป็นอุปสรรคต่อการ
 ปกครองระบอบประชาธิปไตย

นอกจากนี้แล้วจากการที่คนไทยรับพุทธคำสอนมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย ทำให้
 อิทธิพลของพุทธคำสอนกล่อมเกลาพฤติกรรมของคนไทย ในเรื่องบาปบุญคุณโทษ แม้ว่าหลักธรรม
 จริง ๆ นั้นจะบัญญัติไว้อย่างไรก็ตาม แต่คนไทยเรายังถูกครอบงำในความคิดในเรื่องดังต่อไปนี้
 คือ

1) เรื่องบุญคุณ คนไทยนั้นจะมีความเชื่อถือเรื่องบุญคุณดีมาก โดยเฉพาะ
 เมื่อมีผู้อื่นช่วยเหลือเรื่องใด เรื่องหนึ่งก็จะนับถือบุญคุณเจตจำนงไปนาน และถือโอกาสที่จะทดแทน
 บุญคุณแก่ผู้มีพระคุณเมื่อมีโอกาสอันสมควร เป็นพฤติกรรมที่ส่งผลต่อระบบการเมืองด้วยเหมือนกัน
 ในเรื่องบุญคุณ ผู้มีอิทธิพลและมีเงินจะพยายามให้ความช่วยเหลือทุกรูปแบบ เพื่อสร้างให้เกิด
 บุญคุณ แล้วในตอนที่มีการออกเสียงเลือกตั้ง ประชาชนจะลงคะแนนเสียงให้แก่ผู้ให้เพราะถือเป็น
 โอกาสทดแทนบุญคุณ

2) เรื่องบุญบาป คนไทยเราเชื่อว่าคนเราเกิดมาจะดีหรือชั่วเป็นผลมาจากการกระทำเมื่อชาติก่อน เพราะฉะนั้นชาตินี้หากทำดีจะส่งผลดีไปชาติหน้า ตรงข้ามถ้าทำบาปหรือทำไม่ดีชาติหน้าก็จะไม่ดีด้วย และทำนองเดียวกันเมื่อรับเงินเขามาแล้วจะต้องออกเสียงเลือกเขาเพราะกลัวบาป คนไทยเราเชื่อในสิ่งที่ถูกถ่ายทอดมา

3) เรื่องความกตัญญูกตเวที จากหลักการของพุทธคำสอนที่คนไทยได้ประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมาช้านาน จนกลายเป็นคุณลักษณะ จะสังเกตพบว่า ความกตัญญูกตเวทีเป็นสิ่งที่คนไทยโดยทั่ว ๆ ไปเห็นเมื่อมีใครทำความดีให้กับตน ก็มักจะมีการจดจำและคะต้อโอกาสตอบแทนคุณความดี

นักการเมืองก็เข้าใจเรื่องนี้จึงไขว่คว้าไปซื้อเสียงจากคนไทยลักษณะเช่นว่านี้ ซึ่งอาจซื้อเสียงกันในวัน โนโบสถ์ ต่อหน้าพระให้ลำบาก หรือใช้พระเป็นหัวคะแนนแจกเงิน เพื่อให้คนเชื่อถือไม่กล้าโกง เป็นต้น

2.3 ความหมายและความสำคัญของการเลือกตั้ง

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า ในระบอบประชาธิปไตยนั้น อำนาจอธิปไตยหรืออำนาจอ่งสุดในการปกครองรัฐเป็นของประชาชน หรือมีที่มาจากประชาชน องค์การทางการเมืองหรือรัฐจึงประกอบไปด้วยบุคคลจำนวนหนึ่ง ซึ่งได้รับการเลือกตั้งเข้ามาและถือว่าได้รับการมอบหมายหรือไว้วางใจให้บริหารกิจการของรัฐที่เกี่ยวกับประโยชน์ส่วนรวม

การเลือกตั้ง (Election) จึงเป็นการแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองรูปแบบหนึ่งดังคำนิยามที่ว่า "การเลือกตั้งเป็นรูปแบบหนึ่งของการมีส่วนร่วม ที่เปิดโอกาสให้แก่สมาชิกชนโดยทั่วไป และการมีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมทั่ว ๆ ไปในกิจการสาธารณะของการเลือกตั้งครั้งนี้ได้กลายเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นพลเมือง⁶

⁶ ุตรายละเอียดใน David Butler, et al., Democracy at the Polls: A Comparative Study of Competitive National Elections, (Washington D.C.: American Enterprise Institute for Public Policy Research, 1981), P. 216.

การเลือกตั้ง หมายถึง การที่บุคคลได้เลือกบุคคลหนึ่งหรือบุคคลจำนวนหนึ่งจากหลายๆ คน หรือเลือกจากบัญชีรายชื่อผู้เข้าสมัครรับเลือกตั้งบัญชีหนึ่ง หรือบัญชีจำนวนหนึ่ง จากบัญชีรายชื่อหลาย ๆ บัญชีเพื่อให้ไปกระทำการอันใดอันหนึ่งแทนตน⁷

การเลือกตั้ง เป็นการตัดสินความเป็นสมาชิกฝ่ายนิติบัญญัติ และบางครั้งก็เป็นการตัดสินว่าใครจะเป็นผู้ว่ากลุ่มผู้บริหารประเทศ⁸

การเลือกตั้งคือแนวทางในการตีความตามเจตนารมณ์ของประชาชน ในรูปของคณะบุคคลที่ได้รับการเลือกตั้ง⁹

ในที่นี้จะขอสรุปคำนิยามไว้ว่าการเลือกตั้งหมายถึง การที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยการออกเสียงลงคะแนนตามความเห็นของตนเองโดยอิสระว่าจะเลือกผู้ใดเป็นตัวแทนของตนเข้าไปใช้อำนาจอธิปไตยบริหารกิจการของประเทศ ผู้ที่จะได้รับการเลือกตั้งนั้นจะเป็นผู้ที่สมัครใจเสนอตัว เข้ามาให้ประชาชนเลือก และผู้ที่ได้รับเลือกด้วยคะแนนเสียงส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้แทนของประชาชนทั้งหมด มิถุนิตามที่ได้รับการมอบหมายจากประชาชนให้เข้าร่วมเป็นคณะบุคคลดำเนินการบริหารและปกครอง

จากคำนิยามดังกล่าวข้างต้นอาจกล่าวได้ว่าการเลือกตั้งมีบทบาทสำคัญ 2 ด้าน ได้แก่

1. ด้านประชาชน คือเปิดโอกาสให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจการของรัฐ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมในการกำหนดตัวผู้บริหาร
2. ด้านการบริหารกิจการของประเทศ การมีส่วนร่วมเข้าร่วมของประชาชนเป็นการแสดงออกซึ่งเจตนารมณ์และการสนับสนุนของประชาชน ซึ่งจะทำให้ระบบการเมืองและคณะผู้บริหารได้รับการยอมรับอย่างถูกต้องตามกฎหมาย

⁷ วสุทธิ โพธิ์แท่น, ประชาธิปไตย: แนวความคิดและตัวแบบประเทศประชาธิปไตย ในอุดมคติ (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. 2524), หน้า 63.

⁸ Butler, et al., Democracy at the Polls: A Comparative Study of Competitive National Elections, P. 300.

⁹ Ibid, P. 7.

ระบบการเลือกตั้งที่เลือกผู้บริหารโดยตรงนั้นมีความสำคัญในแง่ที่จะก่อให้เกิดคุณค่า
สำคัญ ๆ 7 ประการคือ¹⁰

1. การมีส่วนร่วม เนื่องจากระบบการเลือกตั้งเป็นเครื่องมือสำคัญที่ประชาชน
ใช้ในการมีส่วนร่วมตัดสินใจว่าใครจะเป็นผู้บริหารกิจการของบ้านเมือง และมีขอบเขตการบริหาร
กว้างขวางเพียงใด
2. ความเป็นตัวแทน เนื่องจากการเลือกตั้งเป็นกลไกที่มีผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง
จะเลือกบุคคลที่ตนคิดว่าจะสามารถเป็นผู้แทนในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ได้สอดคล้องกับความ
คิดเห็นของตนและเพื่อประโยชน์ของตน
3. ความเสมอภาค เนื่องจากระบบการเลือกตั้งเป็นกลไกในการถ่วงอิทธิพลของ
บุคคลประเภทต่าง ๆ ในอันที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทางการเมืองในบางประการ
4. ความเห็นชอบร่วม วิธีการกำหนดระดับและหน่วยที่ต้องจัดให้มีตำแหน่งที่มาจาก
การเลือกตั้ง รวมทั้งการออกกฎหมายตีความคะแนนเสียงเป็นอัตราส่วนจำนวนที่นั่งที่ได้รับ เป็นสิ่ง
ที่แสดงให้เห็นถึงโอกาสในการแสดงความคิดเห็นชอบร่วมกันของประชาชน
5. เสถียรภาพ เนื่องจากระบบการเลือกตั้งอาจส่งเสริมเสถียรภาพในการรวม
กำลังกันทางการเมืองการปกครอง โดยอาจก่อให้เกิดหรือยับยั้งไม่ให้เกิดความแตกแยกได้ และโดย
การทำให้รัฐบาลอ่อนแอแตกแยกและล้มลงได้
6. เสียงข้างมากหรือการปกครองโดยประชาชน เนื่องจากระบบการเลือกตั้งนั้น
อาจช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้ง โปรแกรมต่าง ๆ และพรรคการเมือง
ให้มั่นคง และทำให้เป็นที่กระจ่างแจ้ง ซึ่งจะเชื่ออำนาจให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนด
นโยบายได้ง่ายขึ้น หรืออาจทำให้ความสัมพันธ์เสื่อมคลายลงและไม่กระจ่างชัด ซึ่งจะเป็นการ
ทำลายการมีส่วนร่วมของประชาชนลงได้
7. รัฐบาลที่เข้มแข็ง ระบบการเลือกตั้งอาจส่งเสริมสร้างหรือขัดขวางการรวมพลังกัน
ในอันที่จะเผชิญความยุ่งยากต่าง ๆ ให้ตลอดรอดฝั่งไปได้

¹⁰ Ibid, p. 344.

จากคำอธิบายข้างต้นหมายความว่า ในเรื่องของกรมีส่วนร่วม ความเป็นตัวแทน ความเต็มภาค ความเห็นชอบร่วม เสถียรภาพ การปกครองโดยประชาชน และความเข้มแข็ง ของรัฐบาลนั้น การเลือกตั้งที่จะเป็นหลักประกันได้ดีที่สุด ก็คือการเลือกตั้งผู้บริหารโดยตรง

องค์ประกอบสำคัญของการเลือกตั้ง

การเลือกตั้งนั้นย่อมประกอบด้วย บุคคล ผู้กล่าวสมัครเสนอตัวให้ประชาชนเลือก เรียกว่า "ผู้สมัครรับเลือกตั้ง" และผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกบุคคลที่สมัครเข้ารับเลือกตั้ง เรียกว่า "ผู้เลือกตั้ง"

1. ผู้สมัครรับเลือกตั้ง (Candidates) จะต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายเลือกตั้ง ถึงแม้ไม่ได้หมายความว่าประชาชนทุกคนจะเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งได้เสมอไป เหตุผลในการกำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้น ก็เพื่อที่จะให้ได้ บุคคลที่มีความเหมาะสมที่จะใช้อำนาจอธิปไตยแทนปวงชน บทกำหนดตามกฎหมายในเรื่องคุณสมบัติ ของผู้สมัครรับเลือกตั้งจะประกอบด้วย

1.1 สัญชาติ ซึ่งแต่ละประเทศจะกำหนดให้ผู้สมัครรับเลือกตั้ง เป็นบุคคลที่มี สัญชาติของประเทศนั้น ๆ และส่วนใหญ่จะกำหนดว่าต้องได้สัญชาตินั้นมาโดยกำเนิด ไม่ใช่ได้มา โดยการโอนสัญชาติเพื่อเป็นหลักประกันว่าอำนาจอธิปไตยของประเทศจะไม่ตกอยู่ในมือของ คนชาติอื่น

1.2 อายุ เพื่อเป็นหลักประกันว่า ประชาชนจะได้บุคคลที่มีความเป็นผู้ใหญ่ (adult) พอที่จะเป็นตัวของตัวเองมาดำเนินการของประเทศ

1.3 ความรู้พื้นฐาน เพื่อเป็นหลักประกันว่า ผู้ที่จะมาดำเนินการของ ประเทศแทนประชาชนจะมีความรู้ ความสามารถดีพอ นอกจากนี้ก็ยังมีบทกำหนดอื่น ๆ ที่ เกี่ยวกับบุคลิกภาพของผู้สมัครรับเลือกตั้งซึ่งหมายถึง การไม่เป็นบุคคลที่สังคมรังเกียจทั้งใน เรื่องของโรคติดต่อ และความประพฤติ บุคคลที่มีคุณสมบัติตามที่กฎหมายบัญญัติเท่านั้นจึงจะเป็น ผู้มีสิทธิสมัครเข้ารับเลือกตั้งได้

2. ผู้เลือกตั้ง (Voters) หมายถึงประชาชนที่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือก ผู้สมัครรับเลือกตั้ง บทบัญญัติแห่งกฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายเลือกตั้งจะกำหนดคุณสมบัติของ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไว้เช่นกัน ซึ่งหลักการสำคัญ ๆ ได้แก่

2.1 สิทธิทั่วไปในการเลือกตั้ง (Universal Suffrage) หมายถึง ภาวะที่ประชาชนทุกคนมีสิทธิในการออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งเท่ากันโดยไม่มีข้อจำกัดทางเพศ ระบบการปกครองโดยตัวแทนของประชาชนที่ได้มา โดยความเห็นชอบของประชาชนผู้เป็นที่มาของอำนาจอธิปไตยนั้น จะได้อยู่เป็นตัวแทนที่มาจากกาเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน ซึ่งในการปกครองระบอบประชาธิปไตยถือว่า การมีสิทธิในการเลือกตั้งของประชาชนชายและหญิงควรมีความเท่าเทียมกัน ในอดีตเพศหญิงถูกกีดกันมิให้มีสิทธิเท่าเทียมกับชายในการออกเสียงเลือกตั้ง และบางสังคมถือว่า เรื่องการเมืองเป็นเรื่องของผู้ชาย จนกระทั่งต้นศตวรรษที่ 20 จึงได้มีการให้สิทธิหญิงในการเลือกตั้งเท่าเทียมกัน

2.2 เกณฑ์อายุ แม้ว่าหลักการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย จะพยายามขจัดปัญหาเรื่องความไม่เท่าเทียมกันในการมีสิทธิการเลือกตั้งให้มากที่สุดก็ตาม แต่ก็ยังมีข้อจำกัดที่สำคัญอีกประการหนึ่งสำหรับสิทธิในการเลือกตั้ง คือ เกณฑ์อายุของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งในแต่ละประเทศได้กำหนดไว้แตกต่างกันออกไป โดยปกติถือความเป็นผู้ใหญ่ หรือเกณฑ์อายุเฉลี่ยของบุคคลที่สามารถเสียภาษีให้แก่รัฐได้ และสามารถใช้วิจารณญาณในทางการเมืองได้ เป็นองค์ประกอบของการกำหนดเกณฑ์ และในช่วง 20 ปีที่ผ่านมาบรรดาประเทศประชาธิปไตยทั้งหลายได้มีความเห็นร่วมกันว่า เกณฑ์อายุต่ำสุดควรจะเป็น 18 ปี¹¹ ซึ่งโดยทั่วไป จะพบว่านานาประเทศถือเกณฑ์อายุระหว่าง 18-21 ปี เช่น ออสเตรเลีย แคนาดา ฟินแลนด์ ฝรั่งเศส เยอรมัน เนเธอร์แลนด์ ปากีสถาน อังกฤษ และสหรัฐอเมริกา กำหนดเกณฑ์อายุไว้เป็น 18 ปี สำหรับเกณฑ์อายุ 19 ปีมีประเทศเดียวคือ ออสเตรเลีย ประเทศที่กำหนดเกณฑ์อายุเป็น 20 ปีมีหลายประเทศเป็นต้น พยายามใช้ในการเลือกตั้งอำพรางความเป็นเผด็จการ ซึ่งประเทศที่มีการปกครองแบบเผด็จการมีความแตกต่างจากการเลือกตั้งในประเทศประชาธิปไตย คือในประเทศเผด็จการนั้น ประชาชนจะมีโอกาสเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งจากกลุ่มบุคคลที่ตนเองสนับสนุนให้ประชาชนเลือกเพียงกลุ่มเดียวและเป็นบุคคลที่มาจากพรรคที่มีอิทธิพลทางการเมืองเพียงพรรคเดียว โดยไม่มีการแข่งขันจากบุคคลอื่นหรือพรรคอื่น

¹¹ Ibid, P. 9.

ในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยซึ่งประชาชนมีส่วนร่วมในการใช้อำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศนั้น การใช้สิทธิในการเลือกตั้งถือเป็นการมีส่วนร่วมในการปกครองหรือการบริหารประเทศที่สำคัญที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่มีการเลือกตั้ง เป็นเครื่องมือในการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการตัดสินใจเลือกผู้บริหารและกำหนดขอบเขตของอำนาจบริหาร ซึ่งถือเป็นสื่อกลาง เชื่อมโยงความพอใจของประชาชนกับพฤติกรรมของรัฐบาล การเลือกตั้งเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง คือ

1. เลือกผู้แทนของตนเข้าไปทำหน้าที่ในการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง ด้านนิติบัญญัติซึ่งได้แก่ สภาชิกรัฐสภา และด้านบริหาร ซึ่งได้แก่ ประมุขของประเทศ หรือผู้นำฝ่ายบริหารในกรณีที่กำหนดให้หัวหน้าฝ่ายบริหารมาจากการเลือกตั้ง ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นประเทศที่มีการปกครองแบบประธานาธิบดี
2. เลือกผู้บริหารในระดับท้องถิ่น เพื่อทำหน้าที่บริหารหรือปกครองในระดับท้องถิ่น ซึ่งเป็นลักษณะของการปกครองตนเอง หรือการกระจายอำนาจจากรัฐบาลกลาง
3. กำหนดนโยบายที่จะใช้ในการปกครองประเทศ เพราะผลของการเลือกตั้ง เป็นสัญลักษณ์ซึ่งแสดงออกถึงเจตนาารมณ์ของประชาชนว่าพอใจรูปแบบการปกครองแบบใด เช่น ญี่ปุ่น นิวซีแลนด์ นอร์เวย์ สวีตเซอร์แลนด์ ออสเตรเลีย รวมทั้งประเทศไทย สำหรับประเทศเบลเยียม คามารูน อินเดีย เกาหลี โอเวอร์โคสต์ ภูเวต มาเลเซีย มอริโค และสเปน ได้กำหนดเกณฑ์อายุไว้เป็น 21 ปี นอกจากนี้ยังมีบางประเทศที่กำหนดรายละเอียดของเกณฑ์อายุที่นอกเหนือไปจากปกติอีก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อิตาลี กำหนดเกณฑ์อายุสำหรับผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนไว้เป็น 25 ปี และสเปนกำหนดเกณฑ์อายุสำหรับผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นตัวแทนของผู้บริหารท้องถิ่นไว้ 23 ปี¹²
4. สัญชาติ ในทำนองเดียวกับสิทธิในการสมัครรับเลือกตั้ง หลายประเทศมีข้อกำหนดเกี่ยวกับสิทธิในการเลือกตั้งในเรื่องของความเป็นพลเมืองหรือสัญชาติ โดยกำหนดให้เป็นบุคคลซึ่งมีสัญชาติของแต่ละประเทศ

¹² Interparliamentary Union, Parliaments of the World (London: The Macmillan Press, 1976), pp. 29-38.

2.4 แนวทางการศึกษาพฤติกรรมทางการเมืองลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

พฤติกรรมทางการเมือง (Political Behavior) เป็นศัพท์ที่นักรัฐศาสตร์ หรือ ผู้ที่สนใจศึกษาในแขนงวิชารัฐศาสตร์มีความเข้าใจและคุ้นเคยอยู่มากทีเดียว การใช้ศัพท์คำนี้ ในทางปฏิบัติอาจจะมีบุคคลต่าง ๆ ให้ความหมายและขอบเขตของคำแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ ย่อมขึ้นอยู่กับความมุ่งหมายหรือเจตนาของบุคคลเหล่านั้นเป็นประการสำคัญ แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อกล่าวถึงพฤติกรรมทางการเมืองตามความหมายอย่างที่เราเข้าใจง่าย ๆ อาจจะหมายถึง ตั้งแต่เรื่องของการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง (เช่นเป็นจุดเริ่มแรกของการที่จะแต่งตั้ง หรือยินยอมให้บุคคลเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย) การเข้ามามีส่วน ในกิจกรรมหรือองค์การทางการเมือง การมีความสัมพันธ์ติดต่อกับนักการเมือง การอภิปราย หรือการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นในปัญหาการเมือง ตลอดจนความสนใจติดตามข่าวสารต่างๆ ในทางการเมือง เป็นต้น

เท่าที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า พฤติกรรมในการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เป็นส่วนหนึ่งของพฤติกรรมทางการเมือง ซึ่งมีปัญหาเกี่ยวกับระดับในการยอมรับหรือไม่ยอมรับ ต่ออยู่แทนปวงชนหรือต่อรัฐบาลในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าพฤติกรรมในการใช้ สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนเป็นส่วนที่สำคัญอย่างหนึ่งในบรรดาพฤติกรรมทาง การเมืองทั้งหลาย

การศึกษาพฤติกรรมทางการเมืองลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในระบบการเมืองต่าง ๆ ไม่ว่าจะ เป็นระบบการเมืองประเภทใด ๆ ก็ตาม เป็นส่วนหนึ่งของความพยายามที่จะทำความเข้าใจ ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับการปกครอง ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับกระบวนการ ปกครองนับได้ว่าเป็นหัวใจของกิจกรรมทางการเมืองทุกระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการ ปกครองตามระบอบประชาธิปไตย

แต่อย่างไรก็ตาม การเลือกตั้งเป็นกิจกรรมทางการเมืองที่มีปัจจัยเกี่ยวข้องกันอย่าง ซับซ้อนยิ่ง ถ้าเป็นการเลือกตั้งที่มีการแข่งขันทางการเมืองอยู่แล้ว ยิ่งมีการใช้เทคนิคและ ฤกษ์โลบายต่าง ๆ ในกิจกรรมเลือกตั้งอยู่ตามไปด้วย นักรัฐศาสตร์ให้ข้อสังเกตว่า การเลือกตั้ง ในปัจจุบันนับวันแต่จะมีความซับซ้อนหรือมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องเนื่องมากขึ้น มีคนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น มีการใช้เงินในการเลือกตั้งเป็นจำนวนมาก สร้างความสำคัญให้แก่องค์กรทางการเมืองต่าง ๆ

มากขึ้น และที่สำคัญ คือ การเลือกตั้งได้สร้างความปลอดภัยให้กับการปกครองสมัยใหม่ได้
 อย่างดียิ่ง สามารถกำหนดได้ทันทีว่าจะให้ใครหรือคนกลุ่มใดเป็นผู้ปกครอง¹³ กฎหมาย
 (legal - rational) ยิ่งกว่าด้านพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนว่าใคร
 เลือกใคร เมื่อไร และอย่างไร การศึกษาโดยยึดหลักกฎหมายดังกล่าว เน้นหลักของการที่จะให้
 ประชาชนไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง อย่าง "บริสุทธิ์ ยุติธรรม" และเล่นอัตรการแบบต่างๆ
 ที่เห็นว่าจะสร้างความปลอดภัยยุติธรรม และมีความเหมาะสมสูงสุดของการเป็นตัวแทน ยิ่งกว่า
 ประเด็นอื่นซึ่งคนไทยเพิ่งจะมีการสนใจศึกษาพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เมื่อไม่นาน
 มานี้เอง

สำหรับในต่างประเทศโดยเฉพาะในสหรัฐอเมริกาและในยุโรปตะวันตกได้มีการศึกษา
 พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนกันอย่างกว้างขวางมานานแล้ว กล่าวคือ

การศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในช่วงสมัยแรก เช่น ของ
 เมอริแอมและกอสเนล (Merriam and Gosnell) มุ่งศึกษาถึงอิทธิพลของสถานภาพทาง
 เศรษฐกิจและสังคมของบุคคล (ที่บ่งชี้โดยระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และเพศ) ที่มีต่อ
 การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การศึกษาพบว่า กลุ่มผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำจะมี
 ความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมในทางการเมืองคล้ายคลึงกัน¹⁴

¹³ James D. Barber, Citizen Politics: An Introduction to Political Behavior (Chicago: Markham Publishing, 1969), P. 4 และดู
 พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, "กรอบการมองพฤติกรรมการเมือง," วารสารสังคมศาสตร์ ปีที่ 17 ฉบับที่ 1
 (มกราคม-มีนาคม 2523), หน้า 77-99.

¹⁴ Charles E. Merriam and Harold. F. Gosnell, Non - Voting: Causes and Methods of Control (Chicago: University of Chicago Press, 1924), pp. 132-135.

การศึกษาของลาซาร์สเฟลด์ (Lazarsfeld) และคณะ¹⁵ เมื่อ พ.ศ. 2487 และการศึกษาโดยวิธีเดียวกันของเบอเรลสัน (Berelson) และคณะ¹⁶ ได้ข้อสรุปเชิง ทฤษฎีของพฤติกรรมการณ์ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งหลายประการ เป็นต้นว่า การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งทำให้คนที่ตัดสินใจไว้แล้วว่าจะเลือกผู้สมัครคนใด เปลี่ยนใจไปเลือกผู้สมัครอื่นมีจำนวน เพียงเล็กน้อยเท่านั้น และในจำนวนที่เปลี่ยนใจไปนั้นเป็นพวกที่ได้รับอิทธิพลจากความกดดันของ กลุ่มที่นิยมพรรคการเมือง (กลุ่ม primary) ยิ่งกว่าจะเป็นอิทธิพลของประเด็นนโยบายที่ใช้ใน การหาเสียง นอกจากนี้ ยังพบว่า มีคนจำนวนเพียงเล็กน้อยเท่านั้นที่มีการสื่อสารติดต่อกับ พรรคการเมืองที่ตนไม่สังกัด และที่สำคัญ คือ อาชีพ ที่อยู่อาศัย (ชนบทในเมือง) คำสั่ง และ อุปนิสัยการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของบุคคลในอดีต เป็นตัวกำหนดที่สำคัญต่อพฤติกรรมการณ์ไป ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของบุคคล

ลาซาร์สเฟลด์ กล่าวสรุปผลการศึกษาของเขาในล้นวนที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนความนิยม พรรคของประชาชนตอนหนึ่งว่า

บุคคลพวกนี้ (พวกที่เปลี่ยนความนิยมพรรค) เป็นพวกที่สนใจการเลือกตั้งน้อยที่สุด สันใจรับฟังข่าวสารการเมืองจากสื่อมวลชนน้อยที่สุดตัดสินใจเลือกใครล่าช้ากว่าพวกอื่น ชักชวนง่ายกว่าพวกอื่น และการชักชวนนั้นต้องทำโดยการติดต่อส่วนตัวบุคคล ไม่ใช่ติดต่อ โดยใช่ประเด็นนโยบายที่ใช้ในการหาเสียงเลือกตั้ง" และความเข้าใจที่ว่า บุคคลที่ เปลี่ยนใจไปเลือกผู้สมัครอื่นที่ตนไม่นิยมในระหว่างการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง เป็นการ ตัดสินใจที่ใช่เหตุไฉนผล ใช้สติสัมปชัญญะ และถูกชักจูงโดยประเด็นปัญหาที่ใช้ในการ รณรงค์หาเสียงเลือกตั้งเป็นความเข้าใจผิดโดยสิ้นเชิง แท้จริงมันกลับมีลักษณะตรงกันข้าม กับความเชื่อที่กล่าวมานี้ทั้งหมด¹⁷

¹⁵ Paul F. Lazarsfeld, Bernard Berelson, and Hazel Gandet, The People's Choice: How the Voter Makes Up His Mind in a Presidential Campaign (New York: Duell, Sloan & Pearce, 1944).

¹⁶ Bernard R. Berelson, Paul F. Lazarsfeld, and William M. McPhee, Voting: A Study of Opinion Formation in a Presidential Campaign (Chicago: University of Chicago Press, 1954), P. 107.

¹⁷ Lazarsfeld, et al., Voting: A Study of Opinion formation in a Presidential Campaign, P. 69.

ผลการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดนั้น ลสรุปได้ว่า "บุคคลมีความนึกคิดทางการเมืองตามฐานะทางสังคมของตน" ซึ่งเป็นฐานสำคัญของทฤษฎีที่ว่าด้วยพฤติกรรมการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของบุคคลที่ได้พิสูจน์แล้วว่า การตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของบุคคลเป็นไปตามฐานะทางเศรษฐกิจสังคมของเขา หากใช่ เพราะประเด็นปัญหาทางการเมืองที่เป็นนโยบายที่นำมาใช้ในการหาเสียงแต่ประการใดไม่

อีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจคือ อิทธิพลของ "สถานการณ์ที่รู้สึกขัดแย้ง" (Cross Pressure) ของบุคคลก่อนการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ลาซาร์สเฟลด์ พบว่าบุคคลที่ถูกกดดันให้ลงคะแนนเสียงให้กับพรรคที่ตนไม่ได้สังกัดไม่ว่าจะถูกกดดันจากกลุ่มที่มีความนิยมพรรคการเมือง (กลุ่ม primary) หรืออัยคาสัยทางวัฒนธรรมก็ตาม เขาจะแก้ไขสภาพกดดันนั้น ด้วยการถ่วงการตัดสินใจไว้ก่อน หรือบางครั้งอาจตัดสินใจไม่ไปลงคะแนนเสียงในการเลือกตั้งครั้งนั้น เสียเลย เป็นการถอนตัวออกจากปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในจิตใจของตน พูล (Pool) และคณะ¹⁸ ได้ทำการศึกษาเรื่องนี้อย่างละเอียดอีกครั้งหนึ่ง ในปี พ.ศ. 2508 พบว่าสภาพการณ์ดังกล่าวนี้เป็นความจริงและแท้จริงแล้วสามารถอธิบายพฤติกรรมนั้นได้ด้วยทฤษฎีว่าด้วยความขัดแย้งของการรับรู้ (Cognitive Dissonance Theory)¹⁹

ในช่วงเวลาต่อมา แคมป์เบลล์ (Campbell) และคณะได้ให้ความสนใจศึกษาพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง พอสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้²⁰

---

¹⁸ Ithiel de Sala, Pool Robert P. abelson, and Samuel L. popkin, Candidates, Issues and Strategies: A Computer Simulation of the 1960 and 1964 Presidential Elections Rev, ed, (Combridge. Mit Press, 1965), P. 256.

¹⁹ Leon Festinger, Theory of Cognitive Dissonance (Stanford: Stanford University Press, 1957), P. 178.

²⁰ Angus Campbell, Gerald Gurin, and Warren E. Miller, The Voter Decides (Evanstion: Row, Peterson, 1954); Angus Campbell, Philip E. Converse Warren E. Miller, and Donald E. Stokes, The American Voter (New York: Wiley, 1960); and, Elections and Political Order (New York: Wiley, 1966).

การศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลการนิคมพรรค และการเปลี่ยนแปลงการนิคมพรรคในแต่ละช่วงสมัยมีเพียงเล็กน้อย

2.5 ปัจจัยที่มีอิทธิพลในความนิคมพรรค

อิทธิพลของปัจจัยที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงสมัยที่มีต่อการเปลี่ยนความนิคมพรรค จากการศึกษาพบว่า นโยบายในประเทศและนโยบายต่างประเทศที่สำคัญในแต่ละช่วงสมัยจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงความนิคมพรรค นั่นคือ การเปลี่ยนความนิคมพรรคที่แกว่งไปมาในแต่ละช่วงสมัยนั้นเกิดจากอิทธิพลของปัจจัยระยะสั้น และสิ่งนี้เองที่ทำให้ผลการเลือกตั้งแต่ละครั้งแตกต่างกันไปจากการเลือกตั้งครั้งอื่น ๆ และหากจะศึกษาในช่วงระยะเวลาที่ยาวออกไป ก็จะพบความสับสนในตัวของมันเอง สรุปได้ว่า ความนิคมพรรคของประชาชนเป็นตัวแปรสำคัญในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ส่วนปัจจัยระยะสั้นนั้นทำให้เกิดการเลือกตั้ง เปลี่ยนไปมาระหว่างสองพรรคใหญ่

อีกประการหนึ่ง การศึกษาในระยะหลังพบว่า คนแต่ละวัยนั้นมีอุดมการณ์การเมืองแตกต่างกัน²¹ และมีทัศนคติต่อประเด็นปัญหาทางการเมืองแตกต่างกัน²²

สิ่งที่น่าตระหนกจากผลการศึกษาดังกล่าวก็คือ ภาพที่ได้จากการไปออกเสียงลงคะแนนแต่ละครั้ง เป็นเพียงภาพบางส่วนของภาพรวมทั้งหมดเท่านั้น กล่าวคือ การเลือกตั้งบางสมัยอาจเกิดจากการที่บุคคลบางกลุ่มหรือบุคคลที่ฝังใจในพรรคบางพรรค "เฮโล" ไปลงคะแนนเสียงสนับสนุนพรรคหนึ่ง เป็นพิเศษในบางช่วงสมัยเท่านั้น

²¹ Campbell, et. al. The Voter Decides; Philip E. Converse, "The Nature of Belief System in Mass Public," Ideology and Discontent ed. David E. Apter (New York: Free Press, 1964), P. 370.

²² Gerald M. Pomper, 'From Confusion to Clarity: Issues and American Voters, 1956-1968.' American Political Science Review 66 (June 1972), pp. 415-428. 466-467; Gerald M. Pomper, Voter's Choices: Varieties of American Electoral Behavior (New York: Dodd. Mead, 1957), p. 58.

จากการศึกษาพบว่า กิจกรรมของพรรคการเมืองเป็นตัวกระตุ้นที่สำคัญของการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง โดยเฉพาะในเขตเลือกตั้งที่มีการแข่งขันสูงจะกระตุ้นให้ผู้ใช้สิทธิมีความกระตือรือร้นยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม จำนวนของผู้ไปใช้สิทธิอาจลดลงหรือเฉื่อยลงได้

นักรัฐศาสตร์ในสหรัฐอเมริกา ให้ข้อสรุปเกี่ยวกับพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงไว้ว่า ในบรรดาผู้ใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งนั้น ได้แก่ บุคคลที่สนใจติดตามข่าวสารการเมือง สนใจกิจกรรมสาธารณะ เป็นชนชั้นกลาง อาศัยอยู่ในเมือง²³ มีการศึกษา อายุกลางคน สนใจผลของการเลือกตั้ง หรือเป็นผู้ที่นิยมพรรคการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่ง มีความรู้สึกที่ติดข้องการเมือง การปกครอง มีลักษณะชอบกิจกรรมทางสังคมแทนที่จะเป็นผู้ที่แยกตัวออกห่างจากสังคมหรือมีความรู้สึกในทางลบ หรือเป็นผู้ที่ระหมัดถึงความสำคัญของการเลือกตั้ง หรือไม่แน่ใจว่าผลการเลือกตั้งจะออกมาในรูปใด เป็นผู้ไม่เป้าหมายชัดเจน เป็นผู้ที่เกิดหรือย้ายเข้าไปอยู่อาศัยอยู่ในเขตที่เป็นเป้าหมายของกิจกรรมทางการเมือง เป็นผู้สังกัดกลุ่มหรือองค์กร หรือเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นหนึ่งเป็นเวลาอันยาวนาน²⁴ กล่าวได้ว่า ลักษณะที่ค้นพบนั้นเป็นภาพผสมผสานที่ซับซ้อนของปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ บุคลิกภาพ โครงสร้างทางการเมือง และสถานการณ์ทางการเมือง ปัจจัยดังกล่าวเหล่านี้ต่างมีอิทธิพลต่อกัน มีผลกระทบซึ่งกันและกัน การแสวงหาปัจจัยและเงื่อนไขโดยละเอียดและขัดแย้งกัน เป็นงานเทคนิคที่ค่อนข้างจะซับซ้อน เป็นที่น่าสังเกตว่าบุคคลที่ได้เปรียบทางสังคมและเศรษฐกิจจะเป็นบุคคลที่ได้เปรียบทางการเมืองด้วย สภาพเช่นว่านี้สอดคล้องกับทฤษฎีที่ว่าด้วยชนชั้นนำ (Elite Theory)²⁵

²³ พระศักดิ์ ผ่องแผ้ว, ข่าวสารการเมืองของคนไทย (กรุงเทพมหานคร: เจ้าพระยาการพิมพ์, 2526), หน้า 1-50.

²⁴ Sidney Varba and Norman H. Nie, Participation in America: Political Democracy and Social Equality (New York: Harper & Row, 1974), p. 143.

²⁵ Thomas R. Dye and Harman Zeigler, The Irony of Democracy: An Uncommon Introduction to American Politics (Belmont: Wadsworth Publishing, 1970: and 1977 by Duxbury): Thomas R. Dye. Who's Running America? Institutional Leadership in the United States (Englewood Cliffs, NJ.: Prentice - Hall, 1976) Michael Parent, Democracy for the Few (New York: Martin's, 1974).

ประเด็นที่นำมาศึกษากันอีกอย่างหนึ่งคือผู้ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งโดยทั่วไป ไปลงคะแนนเสียงกันอย่างเลื่อนลอยหรือไม่ ในเรื่องนี้ คีย์ (Key) ได้ย้ำไว้ว่า ผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งของสหรัฐอเมริกา "ไม่ได้โง่" หรือตัดสินใจเลื่อนลอยโดยเด็ดขาด การเปลี่ยนใจจากการสนับสนุนพรรคหนึ่งไปสนับสนุนอีกพรรคหนึ่งในการเลือกตั้งประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกาแต่ละครั้งนั้น เกี่ยวพันอย่างใกล้ชิดกับทัศนคติที่มีต่อประเด็นการเมืองที่ประธานาธิบดีสมัยนั้น ๆ ดำเนินการ²⁶

สำหรับในประเทศที่กำลังพัฒมานั้น การศึกษาพบว่าเนื่องจากประชาชนส่วนหนึ่งไปลงคะแนนเสียง เพราะถูกชักจูงยิ่งกว่าการตัดสินใจด้วยตนเอง มีผลให้ชนชั้นต่ำที่อาศัยอยู่ในชนบทมีการศึกษาน้อย หรือกล่าวอย่างรวม ๆ ว่า ผู้มีฐานะเศรษฐกิจและสังคมต่ำไปลงคะแนนเสียงมากกว่าผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูง ซึ่งอาศัยอยู่ในเมือง และเป็นผู้มีความรู้ถึงการเมืองในแง่ลบ สรุปได้ว่า บุคคลที่อยู่ในฐานะทางเศรษฐกิจ-สังคมต่ำ ไปลงคะแนนเสียงด้วยการถูกระดม (mobilized) เป็นสำคัญ หากใช้เพราะความกลัวของตนเองแต่อย่างใดไม่พบหากต่อไปนี้ก็คือใครเป็นผู้ที่มีอิทธิพลสามารถชักจูงบุคคลเหล่านี้ให้ไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งคำตอบดังกล่าวนี้พอที่จะอธิบายได้ด้วยทฤษฎีที่ว่าด้วยชนชั้นในชุมชน²⁷ สำหรับกรณีของประเทศไทยข้อมูลบ่งชี้ค่อนข้างน่าสนใจว่า กำนันผู้ใหญ่บ้าน คือผู้มีบทบาทอย่างสำคัญในการกระตุ้นให้ประชาชนไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง²⁸

²⁶ V.O. Key Jr., The Responsible Electorate: Rationality in Presidential Voting (Cambridge: Harvard University Press, 1966), p. 79.

²⁷ Samuel P. Huntington and Joan M. Nelson, No Easy Choice: Political Participation in Developing Countries (Cambridge: Harvard University Press, 1976), p. 218.

²⁸ จรูญ สุภาพ และ พรศักดิ์ ม่วงแก้ว, รายงานการวิจัยประเมินผล พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งและการบริหารการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร : ศึกษาเฉพาะกรณีการเลือกตั้งแทนตำแหน่งที่ว่างของจังหวัดบุรีรัมย์ 28 สิงหาคม 2526 (กรุงเทพมหานคร: เจ้าพระยาการพิมพ์, 2527), หน้า 21.

ในการวิเคราะห์ "อิทธิพลของความนิยมพรรค" กับอิทธิพลของปัจจัยอื่น ๆ ที่มีต่อการเลือกตั้ง เพื่อที่จะสรุปออกมาในเชิงทฤษฎีนั้น คีย์ ได้ตั้ง "ทฤษฎีการเลือกตั้งวิกฤต" (Theory of Critical Election) ขึ้น โดยอธิบายว่า เหตุการณ์แต่ละช่วงสมัยนั้น มีอิทธิพลทำให้ผู้สนับสนุนพรรครัฐบาลเปลี่ยนไปสนับสนุนพรรคอื่น ๆ โดยเฉพาะพรรคนั้นเป็นรัฐบาลติดต่อกันหลายสมัย²⁹

แม็คคอลลีย์ ได้อธิบายลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า ขึ้นอยู่กับตัวแปร 3 ประการคือ ด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม ด้านจิตวิทยา และทางด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมือง ซึ่งขอแยกอธิบายถึงตัวแปรต่าง ๆ โดยสรุป ดังนี้³⁰

1. ตัวแปรทางด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม (The Social Environment) หมายถึง สิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ประกอบด้วย ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ อายุ เชื้อชาติ คำสั่งฯ เพศ และพื้นที่อยู่อาศัย จากผลการศึกษาเปรียบเทียบในสหรัฐอเมริกาและประเทศอื่น ๆ พบว่า สิ่งเหล่านี้มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง
2. ตัวแปรทางด้านจิตวิทยา (Psychological Variables) เมื่อพิจารณากันในแง่ของจิตวิทยาแล้ว การมีส่วนร่วมทางการเมืองจะดำรงคงอยู่ได้ขึ้นกับการให้รางวัล (Rewards) หรือผลตอบแทนแก่ผู้มีส่วนร่วมกันอย่างไรบ้าง เกี่ยวกับเรื่องนี้นักวิชาการมักจะให้เหตุผลว่า การที่มนุษย์เราจะมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นก็เพื่อสนองความต้องการต่าง ๆ (Needs) ของเขา เช่น ต้องการอำนาจ การแข่งขัน ความสำเร็จ การมีสัมพันธ์กับผู้อื่น การมีศักดิ์ศรี และการยอมรับจากสังคม สำหรับเดวีส์ (Davies) และ มิลแบรท (Mibrath) ได้จำแนกประเภทของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในแง่ของเป้าประสงค์ (Goals) ออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

²⁹ V.O. Key Jr., "A Theory of Critical Elections" Journal of Politics 17 (February 1955).

³⁰ สักต นิยมญาติ, สังคมวิทยาการเมือง (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2524), หน้า 33-34.

(1) การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่มีเป้าหมายเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการที่จะให้ได้มาซึ่งบางสิ่งบางอย่าง (Instrumental Goals) เช่น เพื่อความมีชัยของพรรค เพื่อให้กฎหมายบางอย่างออกมา และเพื่อยกสถานะภาพของตนให้เด่นขึ้น

(2) การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่มีเป้าประสงค์สัมบูรณ์ในตัวของตัวเอง หรือมีส่วนร่วมเพียงแต่ตงออกเท่านั้น (Consummatory or Expressive Goals) ผู้มีส่วนร่วมทางการเมืองมีจุดมุ่งมันเพียงเพื่อตอบสนองความพอใจในปัจจุันกันตัวมากกว่า หรือไม่มีเพื่อระบายออกซึ่งความรู้สึกที่ตนมีอยู่เท่านั้น เช่น การไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งของบางคนที่ไม่สนใจว่าผลการเลือกตั้งจะออกมาในรูปใด เพียงแต่ตนรู้สึกสบายใจที่ได้มีโอกาสหย่อนบัตรลงในหีบเหมือนคนอื่น ๆ เท่านั้น

ถึงแม้ว่าลักษณะเป้าหมายในการมีส่วนร่วมทางการเมืองจะแบ่งออกเป็น 2 ประเภทก็ตาม แต่จากการศึกษาพบว่า พฤติกรรมในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพวกเรามักจะมีเป้าหมายทั้งสองประเภทผสมผสานอยู่ด้วย เสมอไม่มากก็น้อย

ณรงค์ สิ้นสวัสดิ์ ได้กล่าวถึงปัจจัยหรือตัวแปรทางจิตวิทยาที่มีผลต่อการที่ประชาชนจะมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ 2 ประการ คือ³¹

ประการแรก ได้แก่ หัสนคติทางการเมือง ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า

1) ผู้ที่สนใจการเมืองมักจะมีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมในทางการเมืองมากกว่าผู้ที่ไม่สนใจ ความสนใจการเมืองอาจจะดูได้จาก การติดตามข่าวคราวทางการเมือง เช่น โดยทางหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ การพูดคุยกับคนอื่นทางการเมือง การไปฟังการปราศรัยหาเสียงเลือกตั้ง ผู้ที่สนใจในลักษณะนี้มักจะมีแนวโน้มที่จะไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมากกว่าผู้ที่ไม่มีความสนใจ

2) ผู้ที่มีความใกล้ชิดต่อพรรคการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่งหรือผู้มีอิทธิพลใดคนหนึ่งเป็นพิเศษยังมีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองและมีความสนใจทางการเมืองมากด้วย

³¹ณรงค์ สิ้นสวัสดิ์, จิตวิทยาการเมือง (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2522), หน้า 110-117.

3) ผู้ที่มีความเชื่อในประสิทธิภาพทางการเมืองของตน (Political Efficiency) คือ เชื่อว่าเขามีความสามารถที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองได้ จะมีแนวโน้มเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่คิดว่าตนไม่มีประสิทธิภาพทางการเมือง

4) ผู้ที่เชื่อว่าการมีส่วนร่วมในวงการเมืองเป็นหน้าที่ (Sense of Citizen Duty) คือ เชื่อว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นหน้าที่ที่จะต้องทำไม่ใช่เป็นสิทธิที่จะทำก็ได้ ไม่ทำก็ได้ คนพวกนี้มีแนวโน้มจะเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมือง

5) ผู้ที่มีความรู้สึกไม่ติดต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง หรือขาดศรัทธาในมวลมนุษยชน ในหมู่ผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ขาดศรัทธาในการปกครองระบอบประชาธิปไตย และคิดว่านักการเมืองไม่สามารถไว้วางใจได้ คนพวกนี้จะแยกตัวเองออกจากการเมือง

6) ผู้ที่มีความเข้าใจในทางการเมือง (Political understanding) มีแนวโน้มที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่ไม่เข้าใจทางการเมือง

ประการที่สี่ ได้แก่ บุคลิกภาพของบุคคล ซึ่งประกอบด้วย

1) ความสามารถในการเข้าสังคม (sociability) หมายถึง การที่บุคคลสามารถสมาคมกับคนได้อย่างไม่เคอะเขิน มีความสามารถเข้ากับคนแปลกหน้าได้ง่าย บุคคลที่มีลักษณะเช่นนี้มีแนวโน้มที่จะเข้าร่วมทางการเมืองสูง

2) การขาดความมุ่งหมายในชีวิต (anomie) บุคคลที่ขาดความมุ่งหมายในชีวิต จะแสดงออกโดยการขาดค่านิยม ขาดการสร้างแนวทางในชีวิต มีความรู้สึกว่าตนเองไม่มีความสามารถ ไม่มีใครสนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากบุคคลที่มีอำนาจ เป็นต้น บุคคลที่มีลักษณะเช่นนี้มีแนวโน้มที่จะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมือง

3. ตัวแปรทางด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมือง (The political environment) ตัวแปรทางด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมืองจะมีส่วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ทั้งนี้ เพราะเป็นเรื่องที่บุคคลจะตัดสินใจกระทำในลักษณะเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมก็ได้ เช่น ในกรณีของอเมริกานั้นมักพูดเสมอ ๆ ว่า การที่บุคคลบางพวกบางกลุ่มไม่เข้าร่วมทางการเมืองก็เพราะว่า ระบบการเมืองของอเมริกามีลักษณะลึกลับซับซ้อนเกินไป การเลือกตั้งมีบ่อยเกินไป จำนวนตำแหน่งที่ต้องเลือกมีมากเกินไป เป็นต้น สำหรับสิ่งแวดล้อมทางการเมืองที่จะพิจารณา คือ

1) ระบบพรรคการเมือง (The Party System) ในบรรดาสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปของการเลือกตั้งนั้น ดูเหมือนว่าพรรคการเมืองจะเป็นปัจจัยสำคัญมากที่สุด พรรคการเมืองจะแสดงบทบาทที่สำคัญ 2 ประการ คือ ประการแรก บทบาทในลักษณะของการแสดงออกซึ่งความรู้สึก (expressive) โดยที่พรรคการเมืองจะทำหน้าที่จิตใจให้สมาชิกพรรคมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ (The Feeling of Belonging) และมีความรู้สึกที่จะคัดค้านหรือต่อต้านผู้ที่อยู่ตรงกันข้ามหรือต่างพรรค ประการที่สอง พรรคการเมืองจะแสดงบทบาทเป็นเครื่องมือ (instrumental) เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์บางอย่าง โดยบทบาทนี้พรรคการเมืองต้องกระทำหลายอย่าง เช่น ทำการติดต่อและช่วยเหลือลงคะแนนให้แก่ผู้ออกเสียงเลือกตั้ง (voters) ช่วยเหลือในเรื่องการคัดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้ง และจัดการในเรื่องการรณรงค์หาเสียง เป็นต้น..

2) การรณรงค์หาเสียง (The campaigning) ความเพียรพยายามของพรรคการเมืองต่าง ๆ ในการที่จะชักจูงให้ประชาชนไปเลือกพรรคของตนโดยวิธีการรณรงค์หาเสียงแบบต่าง ๆ ซึ่งเทคนิคการหาเสียงมีอยู่หลายวิธี แต่วิธีที่ถือว่ามีประสิทธิภาพในการกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ดีที่สุด ได้แก่ การสื่อสารแบบตัวต่อตัว (face - to - face communication)

3) ประเด็น และอุดมการณ์ทางการเมือง (issues and ideology)

ประเด็น (issues) ทางการเมืองมีบทบาทในเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยเหมือนกัน โดยเฉพาะประเด็นที่เด่น ๆ ที่ประชาชนรู้สึกและเกี่ยวข้องกับตน จะเป็นแรงผลักดันให้ประชาชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่จะได้รับผลประโยชน์โดยตรงไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมากขึ้น สำหรับประเด็นทางการเมืองสามารถแบ่งออกอย่างกว้าง ๆ ได้ 2 ประเด็น คือ

ประเด็นที่ 1 ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนโดยตรง (position issues) เช่น การรักษาพยาบาลฟรี การกำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ การประกันราคาพืชผลของชาวนาชาวจีน

ประเด็นที่ 2 เป็นประเด็นที่เกี่ยวกับโวหาร หรือสไตล์ (style issues) ตัวอย่างของประเด็นประเภทนี้ก็ได้แก่ ปัญหานโยบายต่างประเทศ สิทธิเสรีภาพของประชาชน ซึ่งเป็นเรื่องที่ลึกลับซับซ้อนยากที่สามัญชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่มีการศึกษาต่ำจะเข้าใจได้ เพราะฉะนั้นจึงเป็นเรื่องที่ดึงดูดใจของประชาชนน้อยกว่าประเด็นประเภทแรก

อุดมการณ์ทางการเมือง (political ideology) อุดมการณ์ เป็นความเชื่อโดยไม่ว่าจะเป็นว่าความเชื่อนั้นจะเป็นความจริง แต่เป็นความเชื่อที่ถือปฏิบัติเป็น บรรทัดฐาน³² บุคคลหรือสังคมที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองเรื่องใดเรื่องหนึ่งย่อมมีผลต่อการแสดงบทบาทหรือการมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น ในประเทศที่ปกครองระบอบประชาธิปไตย ถ้าบุคคลหรือสังคมที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองระบบประชาธิปไตย ประชาชนก็จะไปแสดงบทบาททางการเมือง หรือมีส่วนร่วมทางการเมืองมากและจะทำให้เขามีความรู้สึกเข้าร่วมทางการเมืองอย่างมีความระมัดระวัง (awareness) ดังนั้น อุดมการณ์ทางการเมืองจะมีผลให้บุคคลเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพและคุณภาพ³³

2.6 ทฤษฎีของการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

นักสังคมศาสตร์ได้แบ่งทฤษฎีของการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ 1. ทฤษฎีปัจจัยตัวกำหนด (Deterministic Theories) 2. ทฤษฎีความสำนึกเชิงเหตุผล (Consciously Rational Theories) และ 3. ทฤษฎีระบบ (Systems Theories)

ทฤษฎีปัจจัยตัวกำหนด

ทฤษฎีปัจจัยตัวกำหนดระบุว่า "ปัจจัยทางสังคมเป็นตัวกำหนดที่สำคัญของพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง" ทฤษฎีดังกล่าวเสนอว่าปัจจัยทางสังคมเป็น อิทธิพลของบุคคล ทั้งในระดับกว้างทั่วไปและเรื้อยลงมาจนถึงช่วงที่จะมีการตัดสินใจ มีอิทธิพลอย่างสำคัญต่อพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง แนวความคิดที่เป็นพื้นฐานของทฤษฎีนี้ ได้แก่ "ตัวแบบแรงผลักดันทางสังคม" (social forces) ของพอล ลาซาร์สเฟลด์ "ทฤษฎีสถาน" (Field Theory) ของนักจิตวิทยา เคิร์ต เลวิน กล่าวอีกนัยหนึ่ง ทฤษฎีประเภทนี้เป็นการเสนอ

³² ฮ็อบสันต์ สุ่มทวนิช, อุดมการณ์ทางการเมือง (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เคล็ดไทย 2522), หน้า 7.

³³ สัตติ นิษณชาติ, สังคมวิทยาการเมือง หน้า 38.

เงื่อนไขที่กำหนด "รูปแบบ" (pattern) ของพฤติกรรม³⁴ ซึ่งไม่ได้มุ่งที่จะสรุปรวมเชิง
 นิรนัย (deductive generalization) หรือไม่ได้มุ่งที่จะทำนายพฤติกรรมในอนาคต หาก
 ให้ประโยชน์อย่างสำคัญในด้านการจัดตัวแปรอันหลากหลายที่เกี่ยวข้องกันในทางเศรษฐกิจ -
 สังคมให้เป็นระเบียบ

ทฤษฎีความสำนึกเชิงเหตุผล

ทฤษฎีความสำนึกเชิงเหตุผลเน้นที่ปฏิกริยาของความสำนึกที่ตรงของผู้นโยบายออก
 ออกเสียงที่มีต่อการบริหารการเลือกตั้ง นโยบายของพรรค และสภาพของผู้สมัครรับเลือกตั้ง
 ลักษณะดังกล่าวคล้ายกับว่ากรอบความคิดเชิงเหตุผล (rational framework) ของผู้นโยบาย
 ออกเสียงเลือกตั้งเสมือนกับการตัดสินใจของผู้บริโภคในทางเศรษฐศาสตร์ การศึกษาที่สำคัญ
 เกี่ยวกับเรื่องนี้ ได้แก่ Economic Theory of Democracy ของ แอนโทนีดาวน³⁵
 และเรื่อง The Responsible Electorate ของคีย์³⁶

ทฤษฎีระบบ

ทฤษฎีระบบ เป็นการศึกษาพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งโดยการพิจารณา
 เชิงระบบที่ว่าไปว่า ปัจจัยแวดล้อมที่เกิดเฉพาะช่วงสมัยที่มีการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีผลระยะสั้น
 (short - term forces) เช่น ความสนใจในตัวผู้สมัคร ความเห็นต่อนโยบายและปัญหาทาง
 การเมือง ภาพพจน์ที่มีต่อการปฏิบัติงานของพรรค สถานการณ์ภายในและภายนอกประเทศ

³⁴ Robert T. Golembiewski, William A. Welsh, and William J. Crotty, A Methodological Primer for Political Scientists (Chicago: Rand McNally, 1969), PP. 404-406.

³⁵ Anthony Downs, The Economic Theory of Democracy, (New York: Harper, 1957), P. 59.

³⁶ V.O. Key Jr., The Responsible Electorate; Rationality in Presidential Voting (Cambridge: Harvard University Press, 1966), PP. 126-129.

สภาพการแข่งกันของผู้สมัคร เป็นต้น จะผันแปรไปในแต่ละช่วงสมัยของการเลือกตั้ง เมื่อประมวลรวมกันแล้วจะมีผลต่อบัณฑิตพื้นฐาน คือ ความนิยมพรรค ซึ่งอาจทำให้ผู้ลงคะแนนเสียงเปลี่ยนแปลงความนิยมพรรคจากพรรคหนึ่งไปยังอีกพรรคหนึ่ง เป็นการแกว่งออกจากสภาวะสมดุล "ปกติ" และเมื่อถึงการเลือกตั้งคราวต่อไป ก็มักจะแกว่งกลับ โดยนับเดี๋ยวกันเช่นนี้เรื่อยไป³⁷

2.7 ประชาชนกับการเลือกตั้ง

ปัจจุบันประเทศไทยอยู่ระหว่างการพัฒนาการปกครองตามรูปแบบประชาธิปไตย ซึ่งจำเป็นจะต้องพัฒนาระบบการเมืองตั้งให้สอดคล้องเหมาะสมและเข้าอันวยต่อระบอบการปกครองที่เป็นอยู่ คงจะเห็นได้จากนักรัฐศาสตร์ที่มีชื่อเสียงหลายท่านได้เห็นพ้องต้องกันว่า การเลือกตั้งจะมีความหมายและถือว่าเป็นฐานที่มาของความชอบธรรมในอำนาจของรัฐบาลและผู้ปกครองนั้น จะต้องมิลักษณะตามหลักเกณฑ์ที่ได้รับการยอมรับเป็นสากล ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้

1. หลักการให้สิทธิเลือกตั้งเป็นการทั่วไป หมายถึง การให้สิทธิเลือกตั้งแก่ประชาชนทั่วไปโดยไม่มีกีดกันหรือจำกัดสิทธิบุคคลหนึ่งบุคคลใดเป็นพิเศษ เนื่องจากจากเหตุผลสถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคม

2. หลักความเสมอภาค หมายถึง การมีสิทธิในการเลือกตั้งของประชาชน มีความสำคัญและได้รับการยกย่องโดยเท่าเทียมกัน ไม่ว่าผู้เลือกตั้งนั้นจะมีสถานภาพทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองอย่างไร หลักการที่ใช้เป็นมาตรฐานในการให้ความเสมอภาคก็คือ การให้ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งคนหนึ่ง ๆ มีคะแนนเสียงเพียงหนึ่งคะแนน (one man one vote) และคะแนนเสียงทุกคะแนนมีความสำคัญเท่าเทียมกัน

3. การเลือกตั้งที่ยุติธรรม หมายถึง การเลือกตั้งที่บริสุทธิ์เป็นไปตามตัวบทกฎหมาย และเจตนารมณ์ของกฎหมาย ปราศจากการครอบงำ และเล่ห์ทางการเมือง ปราศจากการใช้อิทธิพลทางการเมือง เศรษฐกิจ และสถานภาพทางสังคม นอกจากนี้การต่อสู้แข่งขันระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมืองจะต้องเป็นไปอย่างอิสระเสรีภายในขอบเขตของกฎหมาย และเจตนารมณ์ของกฎหมายที่มีพื้นฐานอยู่บนความยุติธรรมและความเสมอภาค

³⁷ Ibid, P. 130.

4. ความเป็นอิสระแห่งการเลือกตั้ง หมายถึง การแสดงเจตนาสมัครในการเลือกตั้ง จะต้องเป็นไปอย่างอิสระเสรี ปราศจากการบีบบังคับข่มขู่ด้วยประการใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นการให้อาณัติเงินจ้าง หรือการใช้อิทธิพลบีบบังคับ ความเป็นอิสระแห่งการเลือกตั้งนี้ยังรวมความไปถึง การที่ประชาชนมีโอกาสที่จะเลือกบุคคลหรือพรรคการเมืองตามใจชอบอีกด้วย

5. หลักการเลือกตั้งตามกำหนดระยะเวลาที่กำหนดไว้แน่นอน หมายถึง การคัดให้มีการเลือกตั้งตามกำหนดระยะเวลาที่กำหนดไว้แน่นอน เช่น 3 ปี 4 ปี หรือ 5 ปี ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสตรวจสอบการปฏิบัติงานหน้าที่ของผู้ปกครองว่าได้หรือไม่ได้ปฏิบัติตามเจตนาสมัครของประชาชน ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญในการพิจารณาความชอบธรรมในการใช้อำนาจของผู้ปกครอง และเป็นเงื่อนไขเพื่อให้ประชาชนมีโอกาสสามารถเปลี่ยนแปลงตัวผู้ปกครองได้โดยสันติวิธี

6. หลักการลงคะแนนลับ หมายถึง การออกเสียงเลือกตั้งของประชาชนเป็นเอกสิทธิ์ของผู้เลือกโดยเด็ดขาด เอกสิทธิ์นี้จะได้รับการปกครองพิทักษ์ก็โดยการออกเสียงลับ โดยผู้ออกเสียงไม่จำเป็นต้องบอกผู้อื่นว่าตนเลือกใคร ทั้งนี้เพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยบริสุทธิ์ยุติธรรม ปราศจากการข่มขู่ บังคับจากอิทธิพลใด ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อเสรีภาพของผู้เลือกตั้ง

การใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

ในการบริหารการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย เป้าหมายสำคัญประการหนึ่งก็คือ การทำให้ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งไปใช้สิทธิของตนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพราะจำนวนผู้ไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง แสดงให้เห็นถึงความสนใจของประชาชนที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการปกครองบ้านเมือง สำหรับประเทศไทยนั้นถือว่าการเลือกตั้งเป็นสิทธิมากกว่าเป็นหน้าที่ ซึ่งไม่มีการออกกฎหมายบังคับการไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเหมือนบางประเทศ การไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งจึงเป็นไปด้วยความสมัครใจของประชาชนผู้มีสิทธิ และด้วยความสำนึกในหน้าที่ของการเป็นพลเมืองของประเทศ

สำหรับประเทศไทยนั้นผลจากการเลือกตั้งที่ผ่านมาในรอบ 50 ปีที่แล้ว ปรากฏว่าสถิติการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งโดยเฉลี่ยร้อยละ 40.36 นั่นก็คือ เกือบครึ่งหนึ่งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีความสนใจต่อการมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ (ดังปรากฏในตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 แสดงการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในประเทศไทย³⁸

การเลือกตั้ง ครั้งที่	บันทึกการเลือกตั้ง	จำนวนผู้มีสิทธิ เลือกตั้ง	การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง	
			จำนวน	ร้อยละของผู้มีสิทธิ
1	15 พฤศจิกายน 2476	4,278,231	1,773,532	41.45
2	7 พฤศจิกายน 2480	6,123,239	2,462,535	40.22
3	12 พฤศจิกายน 2481	6,310,172	2,210,332	35.03
4	6 มกราคม 2489	6,431,827	2,091,788	32.52
เพิ่ม (82 คน)	5 สิงหาคม 2489	5,819,662	2,026,823	34.83
5	29 มกราคม 2491	7,176,891	2,117,464	29.50
6	26 กุมภาพันธ์ 2495	7,602,591	2,961,291	38.95
7	26 กุมภาพันธ์ 2500	9,859,039	5,668,566	57.50
8	15 ธันวาคม 2500	9,917,417	4,379,789	44.07
ซ่อม (26 คน)	30 มีนาคม 2501	1,505,031	571,684	37.86
9	10 กุมภาพันธ์ 2512	14,820,180	7,285,872	49.16
10	26 มกราคม 2518	20,343,486	9,473,320	47.17
11	4 เมษายน 2519	20,623,430	9,072,629	43.99
12	22 เมษายน 2522	21,283,790	9,344,045	43.90
13	18 เมษายน 2526	24,224,470	12,295,339	50.75
14	27 กรกฎาคม 2529	26,160,100	16,070,957	61.43
§5	24 กรกฎาคม 2531	26,658,637	16,949,931	63.56

ที่มา: ข้อมูลจากกองการเลือกตั้ง กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

³⁸ ดูรายละเอียด ลูซิิต บุญบงการ และ พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, รายงานการวิจัยเรื่อง
พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของคนไทย ศึกษาจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
22 เมษายน 2522 เล่มต่อจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หน้า 41 ประเล่ห์ รัฐ ปัทมสุคนธ์,
รัฐสภาไทยในรอบสี่สิบสองปี (2775-2517) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมช่าง, 2517.

จากตัวเลขในตารางดังกล่าวข้างต้นอาจกล่าวได้ว่า การเลือกตั้งที่ได้รับความสนใจจากประชาชนมากที่สุดก็คือ การเลือกตั้งทั่วไป ครั้งที่ 7 ซึ่งมีประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งถึงร้อยละ 57.50 แต่ก็มีกรกล่าวกันว่า "ในวันเลือกตั้งนั้น ประชากรที่ได้มีประชาชนผู้ออกเสียงเลือกตั้งวิพากษ์วิจารณ์กันว่า เจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการเลือกตั้งกระทำการไม่สุจริต ไปใช้สิทธิเลือกตั้งไม่ได้โดยเสรี มีผู้ขึ้นไปใช้สิทธิเลือกตั้งเสียก่อนบ้าง ไม่มีชื่อในบัญชีผู้ออกเสียงเลือกตั้งบ้าง" ซึ่งไม่ว่าจะมั่นใจได้ว่าอัตราการไปลงคะแนนเสียงของผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะเป็นตัวชี้ความสนใจของประชาชนที่มีต่อการเลือกตั้งครั้งนี้อย่างแท้จริง

ในเรื่องของเหตุผลในการไปหรือไม่ไปลงคะแนนเสียงของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งในประเทศไทย ได้มีหน่วยราชการและนักวิชาการทำการวิจัยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 12 เมื่อวันที่ 22 เมษายน 2522³⁹ ดังจะได้มาสรุปไว้ในหัวข้อต่อไปนี้

1. เหตุผลในการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง จากผลงานวิจัยของกรมการปกครอง พบว่า ก่อนการเลือกตั้งประชาชนส่วนใหญ่ประมาณ 3 ใน 4 ต้องการจะไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง เนื่องจากต้องการรักษาสิทธิของตนเอง เลือกผู้แทนที่มีความรู้ความสามารถเพื่อส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยและปฏิบัติหน้าที่ของพลเมืองดี อย่างไรก็ตาม ประชากรในการเลือกตั้งครั้งนี้ประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งทั่วทั้งประเทศได้ไปใช้สิทธิของตนจริง ๆ เพียงร้อยละ 43.90 เท่านั้น

³⁹ สุจิต บุญบงการ และ พรศักดิ์ ม่องแก้ว, รายงานการวิจัยเรื่องพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของคนไทย ศึกษาจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

22 เมษายน 2522 เล่มต่อจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. และกรมการปกครอง กระทรวง

มหาดไทย, รายงานการวิจัยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 (กรุงเทพฯ

มหานคร: โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, 2523).

ในการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งปรากฏว่า ประชาชนประมาณร้อยละ 89 ที่ตัดสินใจลงคะแนนเสียงให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งด้วยตนเอง⁴⁰ พบว่า การตัดสินใจของประชาชนนั้นเน้นที่ตัวบุคคลมากกว่าพรรคการเมือง คำเมืองถึงทั้งพรรคการเมืองและตัวบุคคลเพียงร้อยละประมาณ 14⁴¹ เป็นที่น่าสังเกตว่าประชาชนในกรุงเทพมหานครและภาคใต้ คำเมืองถึงพรรคการเมืองมากกว่าตัวบุคคล ในขณะที่ประชาชนในภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คำเมืองถึงตัวบุคคลมากกว่าพรรค⁴² นอกจากนี้กลุ่มบุคคลที่มีการศึกษาสูง ที่มีอายุน้อยและที่เป็นเพศชายมีแนวโน้มที่จะคำเมืองถึงพรรคการเมืองมากกว่าตัวบุคคลมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ

เกณฑ์ในการตัดสินใจเลือกตัวบุคคลนั้น ประชาชน 2 ใน 3 คำเมืองถึงความรู้ความสามารถ ความหวังดีต่อบ้านเมือง หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นผู้มีความสามารถ มีความรู้ดี ซื่อสัตย์และทำประโยชน์ให้ได้ หากจะพิจารณาในประเด็นหลังการวิจัยได้พบว่า ประชาชนร้อยละ 30 ตัดสินใจเพราะความสามารถของผู้สมัคร ร้อยละ 19 เห็นว่าบุคคลนั้นจะช่วยทำประโยชน์ให้ได้ ร้อยละ 12 เห็นว่าบุคคลนั้นเป็นคนซื่อสัตย์ และเพียงร้อยละ 7 ที่พิจารณาความรู้ของผู้สมัคร

ในการตัดสินใจโดยคำเมืองถึงพรรคการเมืองนั้น ประชาชนร้อยละ 38 ถือเอานโยบายของพรรคเป็นเกณฑ์ ร้อยละ 12 มีความนิยมในตัวหัวหน้าพรรค และที่เห็นว่าพรรคทำประโยชน์ให้แก่เขาและชุมชนของเขา มีอัตราร้อยละ 10 เท่านั้น และมีเพียงร้อยละ 6 เท่านั้นที่เลือกเพราะชื่อเสียงของพรรค

⁴⁰ ลูจิต บุญบงการ และ พรศักดิ์ ม่องแก้ว, รายงานการวิจัยเรื่องพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของคนไทย ศึกษาจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 22 เมษายน 2522, หน้า 136.

⁴¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 121.

⁴² กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, รายงานการวิจัยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522, หน้า 149.

2. เหตุผลในการไม่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง โดยทั่ว ๆ ไปปรากฏว่าประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่ไปลงคะแนนเสียงในวันเลือกตั้งกว่าครึ่งหนึ่ง จากผลการวิจัยพบว่าสาเหตุของการที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่สำคัญที่สุด คือ ติดธุระจำเป็น โดยมีประชาชนร้อยละ 37 อ้างสาเหตุนี้ นอกจากนี้ 1 ใน 3 ของประชาชน เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการเลือกตั้งและผู้สมัครรับเลือกตั้งมีความเห็นสอดคล้องกันว่าประชาชนไม่ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง เนื่องจากติดธุระและไม่เห็นความสำคัญของการเลือกตั้ง⁴³

2.8 ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

1. ปัจจัยทางการเมือง การที่การเมืองของประเทศไทยมีลักษณะไม่มั่นคงด้วยสาเหตุ 2 ประการ คือ

1.1 ความไม่ต่อเนื่องของการเลือกตั้ง ดังจะเห็นได้ว่าในระยะเวลา 50 ปี แห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตย วัฒนาการทางการเมืองของประเทศตกอยู่ในลักษณะวงจรอุบาทว์ การเลือกตั้งต้องหยุดชะงักลงบ่อยครั้ง เนื่องจากสาเหตุหลายประการ ได้แก่ กบฏ ปฏิวัติ รัฐประหาร และการยุบสภา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁴³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 48.

ตารางที่ 2 ความไม่ต่อเนื่องของการเลือกตั้งในช่วง 50 ปี

ครั้งที่	สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่มาจากการเลือกตั้ง		อายุการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหยุดชะงักลง			หมายเหตุ
	เมื่อ	ระยะเวลาที่อยู่ใน ตำแหน่ง	เมื่อ	สาเหตุ	ระยะเวลาที่หยุด ชะงัก	
1	15 พ.ย. 2476	4 ปี (ครบวาระ)				
2	7 พ.ย. 2480	10 เดือน 3 วัน	11 ก.ย. 2481	ยุบสภา	2 เดือน	
3	12 พ.ย. 2481	8 ปี ⁽¹⁾				(1) ครบวาระแล้ว ได้รับการขยาย วาระอีก 2 ครั้งๆ ละ 2 ปี
4	6 ม.ค. 2489	1 ปี 10 เดือน 11 วัน	8 พ.ย. 2490	รัฐประหาร	2 เดือน 21 วัน	
5	29 ม.ค. 2491	2 ปี 10 เดือน	1 ต.ค. 2491	กบฏเสนาธิการ	(2)	(2) ไม่มีผลกระทบ
			26 ก.พ. 2492	กบฏวังหลวง	(2)	ต่อการใช้ใน
			29 มิ.ย. 2494	กบฏแมนฮัตตัน	(2)	ตำแหน่งของ
			29 มิ.ย. 2494	ยึดอำนาจการ ปกครอง ประเทศโดย คณะบริหาร ประเทศ ชั่วคราวมีการ ยุบสภา		สมาชิกฯ
6	26 ก.พ. 2495	5 ปี ⁽³⁾ (ครบวาระ)				(3) ตามบทบัญญัติ แห่งรัฐธรรมนูญ
7	26 ก.พ. 2500		16 ก.ย. 2500	รัฐประหาร	3 เดือน	
8	15 ธ.ค. 2500	10 เดือน 5 วัน	20 ต.ค. 2501	ปฏิวัติ	10 เดือน 3 วัน 20 วัน	
9	10 ก.พ. 2512	2 ปี 9 เดือน 7 วัน	17 พ.ย. 2514	ปฏิวัติ	3 ปี 2 เดือน 24 วัน	
10	26 ม.ค. 2518	11 เดือน 15 วัน	12 ม.ค. 2519	ยุบสภา	3 เดือน	

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ครั้งที่	สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่มาจากการเลือกตั้ง		อายุการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหยุดชะงักลง			หมายเหตุ
	เมื่อ	ระยะเวลาที่อยู่ใน ตำแหน่ง	เมื่อ	สาเหตุ	ระยะเวลาที่ หยุดชะงัก	
11	4 เม.ย.2519	6 เดือน 2 วัน	6 ต.ค.2519 26 มี.ค.2520 20 ต.ค.2520	ปฏิรูป กบฏ ปฏิวัติ	2 ปี 5 เดือน 14 วัน	
12	22 เม.ย.2522	3 ปี 10 เดือน 26 วัน	1 เม.ย.2524 18 มี.ค. 2526	กบฏ ยุบสภา	(2) 1 เดือน	
13	18 เม.ย.2522					

เมื่อพิจารณาถึงความไม่ต่อเนื่องของการเลือกตั้งของไทยที่มีมาในอดีต ย่อมเป็นที่เข้าใจได้ไม่ยากว่าทำไมคนไทยจึงมองไม่เห็นความสำคัญของการเลือกตั้ง ข้อเท็จจริงที่การเลือกตั้งมีไม่สม่ำเสมอ เป็นผลให้คนไทยไม่คุ้นเคยกับการเลือกตั้งเท่าที่ควร ไม่มีโอกาสเรียน และทำความเข้าใจกับกระบวนการเลือกตั้ง นอกจากนั้นการเลือกตั้งที่ผ่านมา มีเพียงไม่กี่ครั้ง เท่านั้นที่มีความสำคัญต่อระบบการเมืองไทยอย่างแท้จริง ซึ่งทำให้ความตระหนักในความสำคัญของการเลือกตั้งเกิดขึ้นได้ลำบากยิ่ง การเลือกตั้งจึงไม่ใช่ตัวที่ดึงดูดให้คนไปลงคะแนนเสียง

1.2 ความไม่ต่อเนื่องของระบบพรรคการเมือง ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้ระบบพรรคปราศจากความมั่นคง ประชาชนจึงไม่มีความผูกพันกับพรรคการเมืองและไม่สามารถเข้าใจพรรคการเมืองเป็นสถาบันผ่านเข้าสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ ก็จะเป็นจากผลการวิจัยของ ลูจิต และ พรศักดิ์ ซึ่งพบว่าประชาชนถึงร้อยละ 99 ไม่ได้เป็นสมาชิกพรรคการเมือง และเกือบร้อยละ 90 ไม่ได้มีกิจกรรมใด ๆ ที่เป็นการช่วยเหลือให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งเลย แคมป์เบลล์ (Campbell) และคณะเห็นว่า การที่บุคคลมีความผูกพันกับพรรคการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่งมากเท่าใด ก็จะต้องมีความรู้สึกสนใจและเข้า เกี่ยวข้องกับการเมืองมากขึ้นเท่านั้น ผู้ที่ไม่สังกัดพรรคการเมืองใดมักจะเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมทางการเมืองน้อยกว่า มีความรู้เกี่ยวกับข้อมูลทางการเมืองต่าง ๆ น้อยกว่า ภาพที่เกี่ยวกับผู้สมัครก็ไม่ชัดเจน ความสนใจต่อการหาเสียงมีไม่มากนัก ไม่สนใจต่อผลของการเลือกตั้งและตัดสินใจเลือกผู้สมัครคนใดคนหนึ่งช้ากว่า

2. ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งมีส่วนกำหนดการมีส่วนร่วมทางการเมือง และพฤติกรรมการออกเสียงเลือกตั้งในประเทศไทย แต่จากผลของการวิจัยของ ลูจิต บุญบงการ และ พรศักดิ์ ม่องแก้ว ปรากฏว่าผู้ที่ไปลงคะแนนเสียงมีลักษณะทางด้านเศรษฐกิจและสังคม แตกต่างไปจากประเทศตะวันตก ในขณะที่ในประเทศประชาธิปไตยตะวันตก ผู้เลือกตั้งที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูงมีแนวโน้มที่ไปเลือกตั้งมาก แต่ในกรณีของไทยผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำกลับมีแนวโน้มไปลงคะแนนเสียงมากกว่าผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูงกว่าผู้ที่อยู่ในชนบทมีอาชีพเป็นเกษตรกรมีรายได้ต่ำ การศึกษาต่ำ มีแนวโน้มไปลงคะแนนสูงกว่าผู้ที่อยู่ในเมือง มีการศึกษาดี และรายได้ดี

3. ปัจจัยทางจิตวิทยา ก่อนการเลือกตั้งครั้งนี้ส่วนใหญ่ของผู้ที่มีความสนใจทางการเมืองทั้งสูงและต่ำยอมรับว่าจะไปลงคะแนนเสียง เพราะเห็นว่าเป็นเรื่องของความเป็นพลเมืองดี หลังการเลือกตั้งมีประชาชนผู้ไปลงคะแนนเสียงร้อยละ 41 ให้ความเห็นว่าตนเองไปเลือกตั้งเพราะเห็นเป็นหน้าที่ของพลเมืองดีนั้นย่อมหมาความว่า "เขามีความรู้สึก มีพันธะผูกพันทางการเมือง" (civic obligation) เป็นแรงจูงใจสำคัญ โดยอาจไม่รู้สึกรู้ว่าการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของตนนั้นมีความสำคัญ หรือมีผลกระทบใด ๆ ต่อการตัดสินใจทางการเมือง ส่วนบุคคลที่ให้เหตุผลว่าไปเพราะต้องการให้ใครสักคนที่เป็นรัฐบาล หรือเข้าไปคุมรัฐบาลนั้นมีอยู่ร้อยละ 29 แสดงว่าเขามีความรู้สึกว่าประสิทธิภาพทางการเมือง เป็นแรงจูงใจสำคัญและความรู้สึกดังกล่าวนี้มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบ "ลงเวทีต่อสู้อ" เช่น การช่วยเหลือในการรณรงค์หาเสียง การเข้าร่วมกลุ่มสมาคมทางการเมือง การประท้วงคัดค้านนโยบายทางการเมือง⁴⁴

⁴⁴ ลูจิต บุญบงการ และ พรศักดิ์ ม่องแก้ว, รายงานการวิจัยเรื่องพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของคนไทย ศึกษาจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 22 เมษายน 2522, หน้า 62-64.

2.9 วิธีการรณรงค์หาเสียง

การรณรงค์หาเสียงเป็นภารกิจที่สำคัญของผู้สมัครรับเลือกตั้ง เพื่อหาคะแนนนิยมจากประชาชนและการหาเสียงมีวิธีการสำคัญ ๆ 5 วิธี ซึ่งในแต่ละวิธีการนั้นผู้สมัครรับเลือกตั้งแต่ละคนก็มีกลวิธีและเทคนิคในการดำเนินการต่างกันไป ในที่นี้จะอธิบายวิธีการรณรงค์หาเสียงที่สำคัญ 5 ประการ ดังต่อไปนี้

1. การโฆษณา ในการโฆษณานั้นผู้สมัครรับเลือกตั้งอาจเลือกวิธีใดวิธีหนึ่ง หรือหลาย ๆ วิธีต่อไปนี้

1.1 ป้ายโฆษณา เป็นวิธีการที่ใช้กันโดยทั่วไปในทุก ๆ ประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่มีการเลือกตั้งแบบแบ่งเขต ทั้งนี้เพื่อโฆษณาให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งต่าง ๆ ได้คุ้นเคยกับชื่อและใบหน้าของผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตของตน แผ่นป้ายโฆษณานี้จะถูกนำไปติดตั้งไว้ตามทำเลสาธารณะหลาย ๆ แห่ง และมักจะแข่งขันกันในด้านขนาดและรูปแบบ สีสรร ให้เป็นที่สะดุดตา เหมือนกับแผ่นป้ายโฆษณาสินค้าในแผ่นป้ายมักจะมีรูปภาพของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ชื่อ หมายเลขประจำตัว และบางทีก็มีการประกาศคุณสมบัติ ผลงาน หรือคำขวัญประจำตัวของผู้สมัครด้วย เพื่อโฆษณาให้ประชาชนได้รู้จักกันโดยทั่วไป

1.2 ใบโฆษณา ใบโฆษณานั้นจะพิมพ์กันหลายขนาด นับตั้งแต่ใบปลิวขนาดเท่าหนังสือพิมพ์ไปจนถึงการตีใบเล็ก ๆ ซึ่งมักจะบรรจุข้อความเช่นเดียวกับป้ายโฆษณา แต่สำหรับใบโฆษณานั้นอาจพิมพ์ข้อความที่จะเป็นประโยชน์ลงไปด้วย เช่น ปฏิทินกรรมวิธีในการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เป็นต้น

1.3 การใช้รถโฆษณาหาเสียงเคลื่อนที่ เป็นวิธีการที่ใช้ผู้โฆษณานั่งรถ และประกาศโฆษณาผู้สมัครรับเลือกตั้งไปเรื่อย ๆ ซึ่งโดยทั่ว ๆ ไปใช้ไม่ค่อยจะได้ผล เพราะประชาชนได้ฟังข้อความเพียงบางตอนในขณะที่รถแล่นผ่านไปเท่านั้น การโฆษณาจึงได้ผลไม่เต็มที่ อย่างไรก็ตาม ในการเลือกตั้งใน พ.ศ. 2522 มีผู้สมัครรับเลือกตั้งในภาคใต้ให้ความเห็นว่าวิธีการนี้ประสบผลสำเร็จอยู่บ้าง

2. การหาคะแนนนิยม การหาคะแนนนิยมนั้นอาจกระทำโดยวิธีต่อไปนี้

2.1 การเดินทางไปเยี่ยมเยียนเพื่อหาเสียงหรือที่เรียกกันว่า "วิธีเคาะประตูบ้าน" หมายถึงการที่ผู้สมัครเดินทางไปพบปะพูดคุยกับประชาชนถึงบ้านขอให้บุคคลที่อยู่ในบ้านนั้น ๆ ไปลงคะแนนเสียงให้ตน วิธีการนี้ตามความเห็นของผู้สมัครรับเลือกตั้งในกรุงเทพมหานคร เห็นว่าได้ผลดีที่สุด

2.2 การพูดในที่ชุมนุมชนหรือที่เรียกว่าการปราศรัยหาเสียง หมายถึงการที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งออกแสดงตัวตามที่สาธารณะ โดยการนัดหมายให้ประชาชนมาชุมนุมรับฟังคำปราศรัย ซึ่งผู้สมัครรับเลือกตั้งในภาคเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือมีความเห็นว่าเป็นวิธีการหาเสียงที่ดีที่สุด สำคัญที่นำมาอภิปรายกันในการพูดในที่ชุมนุมชนก็มักจะเป็นเรื่องโฆษณา การโฆษณาตัวบุคคลและนโยบายทั้งที่เป็นส่วนตัวและของพรรค การกล่าวโจมตีรัฐบาลและการกล่าวโจมตีผู้สมัครรับเลือกตั้งคนอื่นหรือพรรคอื่น ที่เรียกกันว่าการล่าตโคลน

3. การใช้สื่อมวลชน ในประเทศที่เจริญแล้วทั่ว ๆ ไป เช่น สหรัฐอเมริกานิยมการโฆษณาผู้สมัครรับเลือกตั้งทางวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และทางหนังสือพิมพ์บางประเทศกำหนดให้สถานีโทรทัศน์และสถานีวิทยุกระจายเสียงจัด เวลาฟรีให้แก่พรรคการเมืองต่างๆ เพื่อโฆษณาผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ส่งเข้าแข่งขันรับเลือกตั้ง อย่างไรก็ตาม วิธีการดังกล่าวยังไม่อาจนำมาใช้ในประเทศไทยได้เพราะระบบพรรคการเมืองในประเทศไทยยังไม่มั่นคง และยังมีการสมัครรับเลือกตั้งอิสระอยู่ สำหรับการเข้าเวลาของสถานีเพื่อออกอากาศก็ไม่สามารถทำได้เพราะกฎหมายเลือกตั้งได้กำหนดวงเงินค่าใช้จ่ายในการหาเสียงไว้เพียงสามแสนห้าหมื่นบาทเท่านั้น ซึ่งไม่มากพอที่จะดำเนินการหาเสียงได้ด้วยวิธีนี้

4. การใช้ห้วคะแนน ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนั้น ผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้นผู้สมัครรับเลือกตั้งจะหาบุคคลเป็นตัวแทนของตน ในท้องถิ่นต่าง ๆ ในเขตเลือกตั้งเพื่อห้วคะแนนเสียงหรือสร้างคะแนนนิยมให้ ทั้งนี้เพราะผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่สามารรถดำเนินการด้วยตนเองได้อย่างทั่วถึง ห้วคะแนนจะทำหน้าที่แทนผู้สมัครในการสร้างคะแนนนิยมในกลุ่มคนที่ตนมีความคุ้นเคยและมีอิทธิพล โดยรับผิดชอบในการควบคุมการลงคะแนนเสียงภายในขอบเขตความสามารถของตน ให้เป็นของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ตนเป็นตัวแทน โดยทั่วไปห้วคะแนนจะเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลเลือกตั้งรู้จักคุ้นเคยเป็นอย่างดี และให้ความเชื่อถือศรัทธาในบุคคลนั้น ๆ หรืออาจกล่าวได้ว่า

หิวคะแนนจะเป็นผู้มีอิทธิพลต่อผู้ลงคะแนนเสียง บุคคลเหล่านี้ก็ได้แก่ผู้นำในชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน หรือ แม้แต่ครูในท้องถิ่นนั้น ๆ ระบบหิวคะแนนนี้เกิดขึ้นเนื่องจากผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่เป็นที่รู้จักสนิทสนมของประชาชนในทุก ๆ ท้องถิ่นในเขตเลือกตั้งที่ตนสมัครรับเลือกตั้ง และฝ่ายประชาชนเองเมื่อไม่รู้จักผู้สมัครรับเลือกตั้งทุกคนก็ไม่มีใครมีความแน่ใจว่าควรลงคะแนนเสียงให้ผู้สมัครคนใด หากบุคคลซึ่งตนเชื่อถือคำร่ำราให้คำแนะนำหรือชักจูงก็พอจะมั่นใจได้ ระบบหิวคะแนนเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่ามีความสำคัญต่อการตัดสินใจของผู้ลงคะแนนเสียง. . ไม่ว่าจะเป็นในระบบการเมืองตะวันตก หรือประเทศที่กำลังพัฒนาวิธีการที่หิวคะแนนดำเนินการหาเสียงอาจแตกต่างกันไปบ้างในระบบการเมืองต่าง ๆ

5. การแจกลีงของเงินทอง การแจกลีงของเป็นวิธีการที่นิยมใช้กันมาก และประสบความสำเร็จเป็นอย่างดีในอดีต ดังเช่น ในสมัยหนึ่งเคยปรากฏว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งจังหวัดศรีสะเกษผู้หนึ่งได้รับเลือกเป็นผู้แทนราษฎร เพราะเข้ามาปลาทูเค็มไปแจกราษฎรในเขตเลือกตั้งของตนจนได้ชื่อว่า "ส.ส.ปลาทูเค็ม" เป็นต้น ในปัจจุบันนี้ โดยเหตุที่ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำลงมากความนิยมในการแจกลีงของจึงลดน้อยลง เปลี่ยนมาเป็นการแจกเงิน หรือที่เรียกกันว่า ซื่อเสียง ทั้งนี้เพราะการแจกลีงของถ้าผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่มีข้อมูลพอว่าประชาชนในท้องถิ่นต่าง ๆ มีความต้องการสิ่งของประเภทใดก็ไม่อาจชนะใจผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้ วิธีที่ดีที่สุดคือแจกเงินหรือที่เรียกว่า "ซื่อเสียง" ซึ่งผู้มีสิทธิเลือกตั้งสามารถนำเงินไปใช้จ่ายในเรื่องต่างๆ ได้ตามความพอใจของตน การซื่อเสียงนี้เนื่องจากเป็นวิธีที่ผิดกฎหมาย (โปรดดูรายละเอียดในหัวข้อต่อไป) จึงไม่เป็นที่เปิดเผยและยอมรับว่ามีการกระทำกันจริง อย่างไรก็ตาม ปรากฏเป็นข่าวอยู่เสมอว่าในการเลือกตั้งที่โน้นที่นี้มีการซื่อเสียงกันโดยผู้สมัครเสียเงินเป็นจำนวนมากมาฆาฆมาฆาคาล แต่ทางการไม่มีหลักฐานที่จะดำเนินการทางกฎหมายได้ จากรายงานการวิจัยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย นั้น ปรากฏว่าหลังการเลือกตั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือร้อยละ 31.25 เห็นว่าการแจกลีงของและเงินทองเป็นวิธีหาเสียงที่เหนือกว่าวิธีหาเสียงวิธีอื่น ซึ่งย่อมแสดงให้เห็นว่าการเลือกตั้งครั้งนี้ก็ยังมีวิธีการแจกลีงของเงินทองอยู่ แม้ว่าจะเป็นเรื่องผิดกฎหมาย

2.10 ข้อกำหนดของกฎหมายในการรณรงค์หาเสียง

พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522⁴⁵ ในหมวด 4 ได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายและการหาเสียงเลือกตั้งไว้ มาตรา 32 บัญญัติว่า ผู้สมัครแต่ละคน จะใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งทั้งหมด กินสามแสนห้าหมื่นบาทไม่ได้ ทั้งนี้ไม่รวมถึงค่าธรรมเนียมการสมัคร ค่าใช้จ่ายดังกล่าวให้รวมถึงบรรดาเงินหรือทรัพย์สินอื่นใดที่พรรคการเมืองหรือบุคคลอื่นใดจ่ายหรือรับว่าจะจ่ายแทนหรือนำมาให้ใช้โดยไม่คิดค่าตอบแทน เพื่อประโยชน์ในการหาเสียงเลือกตั้งในกรณีทรัพย์สินมาใช้ ให้คำนวณตามอัตราค่าเช่าหรือค่าตอบแทนตามปกติในท้องถิ่น นั้น ๆ

ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งตามมาตรา 32 นั้น ให้ใช้จ่ายได้เฉพาะตามบัญญัติไว้ในมาตรา 32 คือ

1. การโฆษณากระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์และสื่อมวลชนอื่น
2. การพิมพ์ โฆษณา แจกจ่าย ประกาศ แผ่นป้าย ใบปลิว และสิ่งพิมพ์อื่น ๆ
3. การจัดหาเครื่องเขียน แบบพิมพ์ ไปรษณียากร โทรเลข โทรศัพท์ และการสื่อสาร

อื่นใด

4. การซื้อ เช่า หรืออิมสัฟงาน สถานที่ ยานพาหนะ วัสดุอุปกรณ์เกี่ยวกับการเลือกตั้ง
5. การว่าจ้างแรงงานทุกประเภทที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง
6. ค่าใช้จ่ายในการเดินทางเพื่อการเลือกตั้ง
7. ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการหาเสียงเลือกตั้งที่ไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่ง

พระราชบัญญัตินี้

⁴⁵ พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 (2 กุมภาพันธ์ 2522).

รายการเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายดังกล่าวผู้มีครรับเลือกตั้งจะต้องยื่นตามความเป็นจริง
ต่อผู้ว่าราชการจังหวัดที่ตนสมัครรับเลือกตั้ง ภายในกำหนดสามเดือน (มาตรา 34)

เหตุผลที่ต้องมีบทบัญญัติของกฎหมายถึงค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้ง เพื่อความเป็นธรรม
แก่ผู้มีครที่มีฐานะทางการเงินแตกต่างกัน หากไม่มีบทบัญญัติกำหนดค่าใช้จ่ายแล้วผู้มีครที่มี
ฐานะทางการเงินดี หรือมีผู้สนับสนุนที่มีฐานะทางการเงินดีจะได้เปรียบผู้มีครรับเลือกตั้งอื่น

สำหรับการหาเสียงเลือกตั้งนั้น พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
พ.ศ. 2522 มีบทบัญญัติกำหนดห้ามมิให้ดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อจะจูงใจให้ผู้เลือกตั้ง
ลงคะแนนเลือกตั้งให้แก่ตน หรือผู้มีครอื่น หรือให้งดเว้นมิให้ลงคะแนนให้แก่ผู้มีครคนใดด้วย
วิธีการดังนี้ (มาตรา 35)

1. สดทำ ให้ เสนอให้ หรือสัญญาว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด อันอาจ
คำนวณเป็นเงินให้แก่ผู้ใด
2. ให้ เสนอให้หรือสัญญาว่าจะให้เงินหรือทรัพย์สินอื่นไม่ว่า โดยทางตรงหรือทาง
อ้อมแก่สมาชิก บุลณิ รัต สถาบันการศึกษา หรือสถานลงเคราะห์อื่นใด
3. ทำการโฆษณาหาเสียงด้วยการสดให้มีทรัพย์สินและการยื่นเรื่องต่าง ๆ
4. ทำสิ่งอันเป็นสาธารณประโยชน์ หรือสิ่งอื่นใด เพื่อประโยชน์ของบุคคล ชุมชน
บูลณิ รัต สถาบันการศึกษา หรือสถานอื่นใด ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นประโยชน์ต่อส่วน รวมหรือ
ไม่ก็ตาม
5. เลี้ยงหรือรับสดเลี้ยงผู้ใด

วัตถุประสงค์ของการกำหนดข้อห้ามสำหรับวิธีการตามที่กล่าวมาในการหาเสียงเลือกตั้ง
หรือจูงใจให้ผู้เลือกตั้งลงคะแนนเสียงหรืองดลงคะแนนเสียงตามที่ตนต้องการนั้น ก็เพื่อให้
ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้พิจารณา ลงคะแนนเสียงให้กับผู้มีครรับเลือกตั้งตามสำนึกและความ
นิยมชอบโดยแท้จริง มิได้ลงคะแนนเสียงเพราะอามิสสินจ้าง หรือหวังในสัญญาให้ประโยชน์
ที่ผู้มีครรับเลือกตั้งให้ไว้กับผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทั้งทางตรงและทางอ้อม

นอกจากนี้ในมาตรา 37 ยังบัญญัติว่า ห้ามมิให้ผู้สมัครผู้ใดคัดยานพาหนะ นำผู้เลือกตั้ง ไปยังที่เลือกตั้ง เพื่อการเลือกตั้งหรือนำกลับไปที่เลือกตั้ง หรือคัดให้ผู้เลือกตั้งไปยังที่เลือกตั้งหรือกลับจากที่เลือกตั้งโดยไม่ต้องเสียค่าโดยสาร ยานพาหนะหรือค่าจ้าง ซึ่งต้องเสียตามปกติ หรือผู้ใดกระทำการเช่นนั้น เพื่อประโยชน์แก่ผู้สมัครใด

เหตุผลในการบัญญัติห้ามเรื่องการคัดยานพาหนะรับส่งผู้ลงคะแนนเสียงนี้ก็เพื่อป้องกันมิให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งมีอิทธิพลเหนือผู้ลงคะแนนเสียง ซึ่งจะเป็นผลให้ผู้ลงคะแนนต้องลงคะแนนให้ผู้สมัครซึ่งเขาประโยชน์ให้แก่ตน

1. การเลือกตั้งครั้งที่ 1

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีขึ้นครั้งแรกในประเทศไทย ภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการเมืองการปกครอง เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 การเลือกตั้งครั้งนี้เป็นการเลือกตั้งโดยทางอ้อม⁴⁶ ประชาชนยังไม่มีสิทธิในการเลือกตัวแทนของตนเองโดยตรง การเลือกตั้งครั้งนี้มีสมาชิกได้รับเลือกตั้งมาจากประชาชน 78 คน และได้รับการแต่งตั้งอีก 78 คน รวม 156 คน การเลือกตั้งครั้งนี้มีผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง 4,278,231 คน มีผู้ใช้สิทธิ 1,773,532 คน คิดเป็นร้อยละ 41.45 ของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง⁴⁷ จังหวัดเพชรบุรี มีผู้ใช้สิทธิมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 78.82 จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีผู้ใช้สิทธิน้อยที่สุด คิดเป็นจำนวนร้อยละ 17.76

⁴⁶ ชัยอนันต์ ลุ่มทวณิช และ ชัตติยา วรรณสุด, เอกสารการเมือง - การปกครองไทย พ.ศ. 2417-2477 (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2518), หน้า 209-211.

⁴⁷ ข้อมูลนี้ได้มาจากเอกสารของ กองการเลือกตั้ง กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และจากสำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, สมุดภาพสมาชิกรัฐสภา 2475-2502 (กรุงเทพมหานคร: ชุมชมช่าง, 2503).

2. การเลือกตั้งครั้งที่ 2 (ทั่วไป) วันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2480

การเลือกตั้งครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2488 เป็นการเลือกตั้ง เพราะเหตุล่มาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องออกตามวาระเมื่ออยู่ในตำแหน่งครบ 4 ปี เป็นการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2475 และอาศัยพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. 2475 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2475 ใช้วิธีการเลือกตั้งโดยตรงแบ่งเขตเลือกตั้ง โดยถือเกณฑ์ประชากร 200,000 คน ต่อล่มาชิกสภาผู้แทนราษฎร 1 คน หากจังหวัดใดมีจำนวนประชากรเกินกว่า 200,000 คน ให้เขตจังหวัดนั้นมีเขตเลือกตั้งเพิ่มขึ้นอีกทีหนึ่งเขตต่อจำนวนประชากร 200,000 คน เศษของล่องแล่นถ้าเกินกว่าหนึ่งแล่นให้นับเป็นล่องแล่น ผลการเลือกตั้งมีผู้ไปใช้สิทธิ 2,462,535 คน ในจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั่วประเทศ 6,123,239 คน ซึ่งคิดเฉลี่ยได้ร้อยละ 40,000 คน ได้จำนวนผู้แทนราษฎรทั้งสิ้น 91 คน จังหวัดนครนายก มีผู้ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งมากที่สุด ร้อยละ 80.50 จังหวัดแม่ฮ่องสอน ออกเสียงเลือกตั้งน้อยสุด คิดเป็นร้อยละ 22.24⁴⁸

3. การเลือกตั้งครั้งที่ 3 (ทั่วไป) วันที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2481

การเลือกตั้งครั้งนี้เกิดขึ้นเนื่องจากสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบ เพราะเหตุที่คณะคณะรัฐมนตรีแพ้วคณะเสียงผู้ตติขอแก้ไขข้อบังคับว่าด้วยการประชุมและปรึษาของสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2477 เป็นการยุบสภาครั้งแรกในการปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทย การเลือกตั้งครั้งนี้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายเลือกตั้งฉบับเดียวกับกับการเลือกตั้งครั้งที่ 2 ทุกประการ ได้ผู้แทนราษฎรจำนวน 91 คนเท่ากัน มีผู้ไปลงคะแนนเสียง 2,210,332 คน จากจำนวนผู้มีสิทธิออกเสียงทั่วประเทศ 6,310,172 คน คิดเป็นร้อยละ 35.03 จังหวัดที่มีผู้ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งมากที่สุดคือจังหวัดนครนายก คิดเป็นร้อยละ 67.36 และจังหวัดที่มีผู้ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งน้อยที่สุดคือจังหวัดตรัง เพียงร้อยละ 16.28 เท่านั้น⁴⁹

⁴⁸ ประจต นันทียะกุล, (บรรณาธิการ), การเมืองและสังคม (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, 2520), หน้า 580.

⁴⁹ ลู่ฉิต บุญบงการ และ พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของคนไทย, หน้า 55.

4. การเลือกตั้งครั้งที่ 4 (ทั่วไป) วันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2489

การเลือกตั้งครั้งที่ 4 นี้ เนื่องจากมีการบุบสลาย เช่นเดียวกับการเลือกตั้งทั่วไป ครั้งที่ 3 แต่สาเหตุที่บุบสลายนั้น เนื่องจากจากผู้แทนชุดที่ได้รับการเลือกตั้ง ครั้งที่ 3 ได้รับการขยายกำหนดเวลาให้อยู่ในตำแหน่งถึง 2 ครั้ง ซึ่งเป็นการอยู่ในตำแหน่งนานเกินไป อาจทำให้จิตใจและความคิดเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรส่วนมากเหินห่างจากเจตนารมณ์อันแท้จริงของประชาชน จึงควรบุบสลายและจัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปครั้งใหม่ โดยใช้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมายเลือกตั้งเดิมที่ใช้ในการเลือกตั้งครั้งที่ 2 และครั้งที่ 3 เป็นการเลือกตั้งโดยตรงโดยวิธีแบ่งเขตถือเกณฑ์ประชากร 200,000 คน ต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 1 คน ปรากฏว่ามีผู้ไปออกเสียงลงคะแนน 2,091,738 คน จากจำนวนผู้มีสิทธิออกเสียงทั่วประเทศ 6,431,827 คน คิดเป็นร้อยละ 32.52 ได้จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งสิ้น 96 คน จังหวัดลพบุรี มีผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งมากที่สุดร้อยละ 57.49 จังหวัดที่มีผู้ไปใช้สิทธิออกเสียงน้อยที่สุด ได้แก่ จังหวัดมหาราฐิวัล คิดเป็นร้อยละ 16.62⁴⁹

5. การเลือกตั้งครั้งที่ 5 (การเลือกตั้งเพิ่ม) วันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2489

เนื่องจากได้มีประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489 ตามบทบัญญัติเฉพาะกาล มาตรา 91 ซึ่งบัญญัติให้ดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนเพิ่มโดยถือเกณฑ์ประชากร 100,000 คน ต่อสมาชิกสภาผู้แทน 1 คน ได้มีการเลือกตั้งเพิ่มใน 47 จังหวัด อาศัยกฎหมายเลือกตั้งฉบับเดียวกับการเลือกตั้ง ครั้งที่ 2, 3 และ 4 ซึ่งเป็นการเลือกตั้งโดยตรงและแบ่งเขต ผลการเลือกตั้งปรากฏว่า มีผู้ไปใช้สิทธิ 2,026,823 คน จากจำนวนผู้มีสิทธิออกเสียง 47 จังหวัด 5,819,662 คน คิดเป็นร้อยละ 34.92 ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพิ่มขึ้นอีก 82 คน รวมกับจำนวนเดิม 96 คน เป็นจำนวนทั้งสิ้น 178 คน

6. การเลือกตั้งครั้งที่ 6 (ทั่วไป) วันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2491

เป็นการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2490 ซึ่งคณะรัฐประหารเป็นผู้ประกาศใช้แทนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489 และพระราชบัญญัติการเลือกตั้งแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2490 เป็นการเลือกตั้งโดยตรงและวิธีรวมเขตจังหวัดถือเกณฑ์ประชากร 200,000 คน ต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 1 คน ผลการเลือกตั้งปรากฏว่า มีผู้ไปใช้สิทธิออกเสียงลงคะแนน 2,117,474 คน จากจำนวนผู้มีสิทธิออกเสียงทั้งประเทศ 7,176,891 คน คิดเป็นร้อยละ 26.54 ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด 99 คน

7. การเลือกตั้งครั้งที่ 7 (การเลือกตั้งเพิ่ม) วันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2492

เนื่องจากได้มีประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492 ตามบทเฉพาะกาล มาตรา 154 บัญญัติให้ดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนเพิ่มโดยถือเกณฑ์ ประชากร 150,000 คน ต่อสมาชิกสภาผู้แทน 1 คน แต่เดิมรัฐธรรมนูญ (ฉบับชั่วคราว) 2490 กำหนดเกณฑ์ประชากรไว้จำนวน 200,000 คน ต่อสมาชิกสภาผู้แทน 1 คน การเลือกตั้ง ครั้งนี้อาศัยพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. 2475 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2479 และพระราชบัญญัติการเลือกตั้งแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2490 เป็นการเลือกตั้งโดยตรงและรวม เขตจังหวัด มีการเลือกตั้งใน 19 จังหวัด ผลการเลือกตั้งปรากฏว่า มีผู้ไปใช้สิทธิออกเสียง เลือกตั้งจำนวน 870,208 คน จากจำนวนผู้มีสิทธิออกเสียงใน 19 จังหวัด จำนวน 3,518,276 คน คิดเป็นร้อยละ 24.72 ได้สมาชิกสภาผู้แทนเพิ่มขึ้น 21 คน จำนวนเดิม 99 คน เป็น จำนวนทั้งสิ้น 120 คน

8. การเลือกตั้งครั้งที่ 8 (ทั่วไป) วันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2495

เป็นการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 ซึ่ง คณะรัฐประหาร 29 พฤศจิกายน 2494 ประกาศใช้แทนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492 และอาศัยพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. 2494 เป็นการเลือกตั้งโดยตรง ใช้วิธีรวมเขตจังหวัดถือเกณฑ์ประชากร 150,000 คน ต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 1 คน ผลการเลือกตั้งปรากฏว่า มีผู้ไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียง จำนวน 2,961,291 คน จากผู้มีสิทธิ ออกเสียงทั่วประเทศ 7,602,591 คน คิดเป็นร้อยละ 38.76 ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 123 คน จังหวัดระนองเป็นจังหวัดที่มีผู้ไปใช้สิทธิออกเสียงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 73.00 จังหวัดอุทัยธานี มีผู้มาใช้สิทธิออกเสียงน้อยที่สุด 29.92⁵⁰

⁵⁰ ลูฉิต บุญบงการ และพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ของคนไทย (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527), หน้า 67.

9. การเลือกตั้งครั้งที่ 9 (ทั่วไป) วันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2500

เป็นการเลือกตั้งเนื่องจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องออกจากตำแหน่งตามวาระครบ 5 ปี ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2475 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2495 มาตรา 47 และอาศัยพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2499 ใช้วิธีเลือกตั้งโดยตรงและรวมเขตถือเกณฑ์ประชากร 150,000 คน ต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 1 คน ผลการเลือกตั้งปรากฏว่ามีผู้ไปใช้สิทธิ 5,668,566 คน จากจำนวนผู้มีสิทธิออกเสียงทั่วประเทศ 9,859,039 คน คิดเป็นร้อยละ 57.50 ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวน 160 คน

10. การเลือกตั้งครั้งที่ 10 (ทั่วไป) วันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2500

เป็นการเลือกตั้งตามประกาศพระบรมราชโองการเรื่องการใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ลงวันที่ 18 กันยายน พ.ศ. 2500 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประเภทที่ 1 และประเภทที่ 2 เป็นอันสิ้นสุดและกำหนดให้ดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรภายใน 90 วัน โดยอาศัยพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2500 เป็นการเลือกตั้งโดยตรงและใช้วิธีรวมเขต ถือเกณฑ์ประชากร 150,000 คน ต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 1 คน ผลการเลือกตั้งปรากฏว่ามีผู้ไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียง 4,370,586 คน จากจำนวนผู้มีสิทธิออกเสียงทั่วประเทศ 9,911,118 คน คิดเป็นร้อยละ 40.10 ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด 160 คน

11. การเลือกตั้งครั้งที่ 11 (ทั่วไป) วันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2512

เป็นการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญที่ใช้เวลาร่างนานที่สุดในประวัติศาสตร์การปกครองของประเทศไทย คือ 9 ปีเศษ อาศัยพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2511 เป็นการเลือกตั้งโดยตรงและใช้วิธีรวมเขต ถือเกณฑ์ประชากร 150,000 คน ต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 1 คน ผลของการเลือกตั้งปรากฏว่ามีผู้ไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียง 7,285,832 คน จากผู้มีสิทธิออกเสียงทั่วประเทศ 14,820,180 คน คิดเป็นร้อยละ 49.16 ได้ผู้แทนราษฎร 219 คน⁵¹

⁵¹ อรรถาธิบาย สัมภาษณ์ ธนนิถิต, ระบบการเลือกตั้งในประเทศไทย (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2489), หน้า 1-22.

12. การเลือกตั้งครั้งที่ 12 (ทั่วไป) วันที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2518

เป็นการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517 และพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2511 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2517 เป็นการเลือกตั้งโดยตรง โดยวิธีการกำหนดเขตเลือกตั้งเป็นแบบผสมระหว่างการรวมเขตและการแบ่งเขต โดยกำหนดให้ถือเกณฑ์ประชากร 150,000 คน ต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 1 คน แต่ละเขตเลือกตั้งจะมีจำนวนผู้แทนราษฎรได้ไม่เกิน 3 คน ถ้าจังหวัดใดมีผู้แทนราษฎรได้ 4 คน ให้แบ่งเป็น 2 เขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งละ 2 คน ถ้ามีผู้แทนราษฎรได้ 7 คน ให้แบ่งเป็น 3 เขตเลือกตั้งที่เหลือแบ่งเป็น 2 เขตเลือกตั้ง ๆ ละ 2 คน ซึ่งถือได้ว่าเป็นการกำหนดเขตเลือกตั้งตามหลักเกณฑ์ใหม่ ผลการเลือกตั้งปรากฏว่า มีผู้ไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงจำนวน 9,459,924 คน จากจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั่วประเทศ 20,243,791 คน คิดเป็นร้อยละ 47.17 ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งสิ้นจำนวน 269 คน จังหวัดที่มีผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งมากที่สุดคือจังหวัดภูเก็ต คิดเป็นร้อยละ 67.88 จังหวัดที่มีผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งน้อยที่สุดคือจังหวัดเพชรบูรณ์ คิดเป็นร้อยละ 32.18⁵²

13. การเลือกตั้งครั้งที่ 13 (ทั่วไป) วันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2522

คือการเลือกตั้งทั่วไปของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชุดปัจจุบัน (2522-2526) ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521 และพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 การเลือกตั้งครั้งนี้เป็นไปตามบทเฉพาะกาล มาตรา 204 ซึ่งมิให้นำบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับนี้บางมาตราที่เกี่ยวข้องกับการรวมเขตการเลือกตั้ง (มาตรา 90 วรรค 2) การออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนเป็นคณะตามบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งที่ว่า ต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมือง (มาตรา 94 (3)) การที่พรรคการเมืองต้องส่งสมาชิกสมัครรับเลือกตั้ง เกินกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (มาตรา 95) ในมาตรา 204 วรรค 2 ได้บัญญัติว่า "การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะกระทำโดยวิธีรวมเขตหรือแบ่งเขตให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัคร

⁵² ประพนธ์ นันทิกยะกุล, (บรรณาธิการ), การเมืองและสังคม, หน้า 583.

รับเลือกตั้งได้เท่าจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีได้ในเขตเลือกตั้งนั้น" กฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งครั้งนี้ได้กำหนดเขตเลือกตั้งตามแบบแผนและวิธีการที่ใช้ในการเลือกตั้งครั้งที่ 12 คือแบบผสม (ถ้อยคำในรัฐธรรมนูญใช้คำว่า "การแบ่งเขต") ผลการเลือกตั้งปรากฏว่ามีผู้ไปออกเสียงลงคะแนน 9,344,045 คน จากจำนวนผู้มีสิทธิออกเสียงทั่วประเทศ 21,282,790 คน คิดเป็นร้อยละ 43.90 ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวน 301 คน

14. การเลือกตั้งครั้งที่ 14 (ทั่วไป) วันที่ 18 เมษายน พ.ศ. 2526

เป็นการเลือกตั้งทั่วไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511 กับพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2523 เจือนโยและวิธีการในการเลือกตั้งเหมือนกับการเลือกตั้งทั่วไป ครั้งที่ 13 (พ.ศ. 2522) ทุกประการ ผลปรากฏว่ามีผู้ไปออกเสียงลงคะแนน 12,286,449 คน จากจำนวนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งทั่วประเทศ 24,224,477 คน คิดเป็นร้อยละ 50.72 ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 324 คน

15. การเลือกตั้งครั้งที่ 15 (ทั่วไป) วันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2529

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งนี้ เป็นการเลือกตั้งทั่วไปตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 และ พ.ศ. 2526 การเลือกตั้งครั้งนี้มีผู้มาใช้สิทธิออกเสียงลงคะแนน 16,079,949 คน จากจำนวนผู้มีสิทธิออกเสียงทั่วประเทศ 26,160,100 คน คิดเป็นร้อยละ 61.43 ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 347 คน⁵³

⁵³ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, รายงานวิจัยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2529 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง, 2530), หน้า 260-265.